

Ekonomi ve İhracat Verileri Bülteni

Haziran 2023

immib

İstanbul Maden ve Metaller
İhracatçı Birlikleri

İçerik

Küresel Ekonomi ve Ticaret	1
Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti	5
Küresel Emtia Fiyatları	20
AB Kritik Mineraller Yasası	28
Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)	35
Almanya Tedarik Zinciri Yasası	47
Çin'le Ticarete Riskin Azaltılmasının (De-Risking) Olası Problemleri	51

Bu rapor güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak yalnızca bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir yatırım tavsiyesi olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer alan görüş ve değerlendirmeler İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan görüş, değerlendirme ve bilgilerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle oluşabilecek doğrudan veya dolaylı zararlardan İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği sorumluluk kabul etmemektedir.

Küresel Ekonomi ve Ticaret

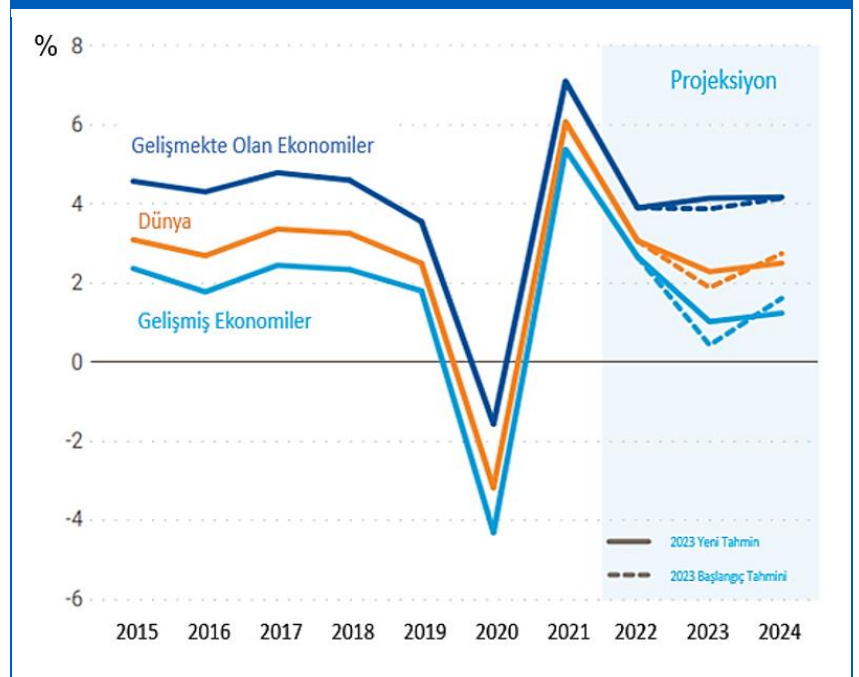
Dünya Ekonomisi

Dünya ekonomisi, belirsizliklerin etkisini hissetmeye devam ediyor

Mayıs ayı içerisinde Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı tarafından yayınlanan "2023'ün İlk Yarıyı İtibariyle Dünya Ekonomik Durumu ve Beklentileri" raporuna¹ göre küresel ekonomide yaşanan problemler; COVID-19'un kalıcı etkileri, Ukrayna'daki savaş, iklim değişikliği ve makroekonomik koşulların belirsizliği nedeniyle devam edecektir. Raporda, pandemi sonrası enflasyonu azaltmak için atılan adımların, finansal sıkışmaya neden olduğu ve borç sorunlarını ağırlaştırdığı belirtilmektedir. Bununla birlikte, 2023'teki küresel büyümeye ilişkin beklentiler olumlu yönde revize edildi. Raporda, sene

başındaki küresel büyüme tahmin oranı olan %1,9'luk oran %2,3 olarak revize edilmiştir. Bu durum, her ne kadar 2022 yılında gerçekleşen %3,1'lik büyüme oranına kıyasla düşük olsa da yılbaşındaki beklentilere göre daha olumlu bir tablo çizildiğini göstermektedir. 2024 yılına ilişkin olan tahminde ise, küresel ekonomik büyümenin ivmelenerek %2,5'ye yükselmesi beklenmektedir. Ancak söz konusu tahminin gerçekleşmesi durumunda dahi, küresel ekonomik büyümenin 2022 yılında yakalanan büyüme oranının ve 2019 yılından geriye dönük son 20 yılın ortalama büyüme oranı olan %3,1'in altında kalacağı görülmektedir.

Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ekonomiler Büyüme Oranları

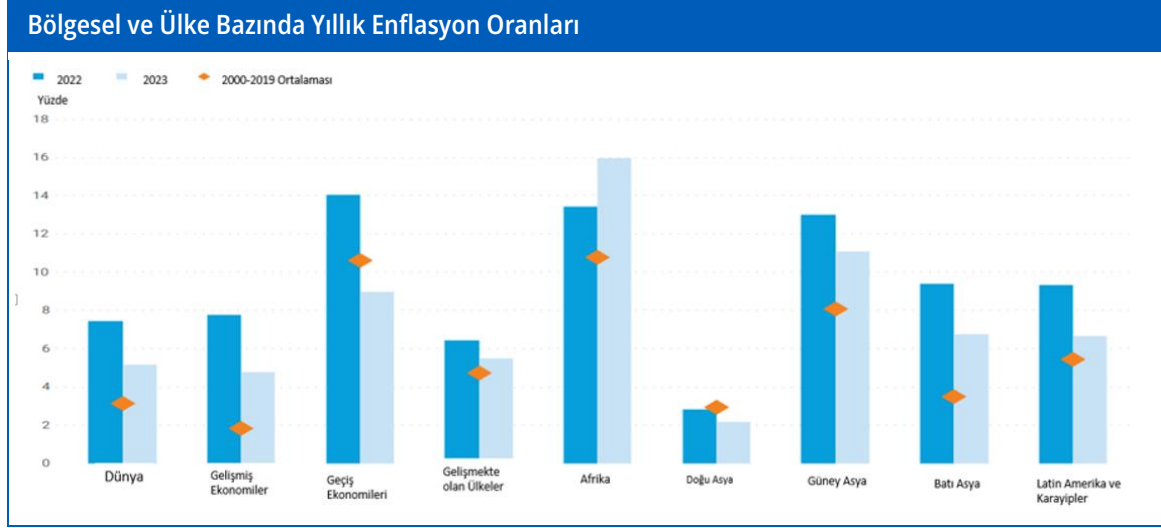

Kaynak: BM Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı (UN DESA)

¹ BM, 5 things you need to know about the global economy in 2023

Enflasyon oranlarında düşüş beklentisi hakim

2022'de %7.5 olarak gerçekleşen küresel enflasyonun 2023 yılının sonunda %5.2'ye düşeceği tahmin edilmektedir. Söz konusu düşüşün, büyük oranda gıda ve enerji fiyatlarının düşmesi ve küresel talebin yavaşlaması ile olacağı öngörülmektedir. Raporda ek olarak, enflasyonun belirtilen düzeyde kalmasının beklenmediği ve önümüzdeki birkaç yıl boyunca düşmeye devam edeceği ifade edilmektedir. Enflasyon düşüşünün, ekonomik büyüme verilerine olumlu etki edeceği de raporda vurgulanan bir diğer noktadır.

Kaynak: BM Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı (UN DESA)

Raporda geçiş ekonomileri olarak belirtilen ülkeler şunlardır: Güneydoğu Avrupa ülkeleri, Rusya, Bağımsız Devletler Topluluğu (Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan, Ukrayna), Gürcistan

Merkez Bankaları ve Para Politikaları

Çoklu ve birbirine bağlantılı krizlerin makroekonomik belirsizliklerle birleşmesi, karar alıcı mekanizmaların parasal ve mali politika konularında verecekleri kararların içeriğinin belirlenmesini zorlaştırmıştır. 2023 yılında Amerika ve Avrupa'daki bankacılık sektöründe yaşanan gelişmeler, finansal sistemin kırılabilirliğini gözler önüne sermiş ve merkez bankalarının enflasyonla mücadele ve finansal istikrarı koruma arasındaki denge noktasını belirlemesini oldukça güçleştirmiştir. Gelişmiş ülkelerde 2010 yılından başlayarak pandemi dönemine kadar uygulanan düşük faiz oranları ve genişletici para politikası, finansal sektörde aşırı borçlanmayı teşvik etmiş ve global düzeyde olumsuz dışsallıklar yaratmıştır. Mevcut durumdaki yüksek faiz oranları ve sıkılaştırma politikaları, özellikle gelişmekte olan ülkeler için büyük bir zorluk oluşturmaktadır. Uygun fiyatlı finansmana erişim eksikliği, birçok hükümetin eğitime, sağlığa, sürdürülebilir altyapıya ve enerji dönüşümüne yatırım yapma yeteneğini sınırlarken, artan sayıda ülkeyi borç temerrüdüne itme tehdidi oluşturmaktadır. Bundan kaynaklı olarak bazı gelişmiş ekonomiler, özellikle ABD ve bazı Avrupa ülkeleri, 2023 yılında büyüme oranlarında düşüş yaşamalarına rağmen, toparlanma süreçlerini hızlandırmaya çalışmaktadırlar. Fakat enflasyon ve potansiyel mali sıkılaşma risklerinin bu toparlanma sürecini yavaşlatabileceği öngörülmektedir.

Gelişmekte Olan Ekonomiler ve Karşılaştıkları Zorluklar

Yaşanan mevcut belirsizliklerle birlikte, gelişmekte olan ekonomiler yüksek borçlanma maliyetleri, yüksek enflasyon ve sermaye çıkışları gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Yaşanan ekonomik problemler nedeniyle daha fazla insanın yoksulluk sınırlarının altında yaşaması ve işsizlik oranlarının yükselmesi gibi sosyal maliyetler de gelişmekte olan ülkeleri daha derinden etkilemektedir. Ayrıca, bu ülkelerin çoğunun gelişmiş ülkelerin aksine pandemiden toparlanmak için yeterli kaynağa sahip olmaması da söz konusu ülkelerin problemlerinin derinleşmesine neden olan bir diğer husustur.

Küresel Ticaret

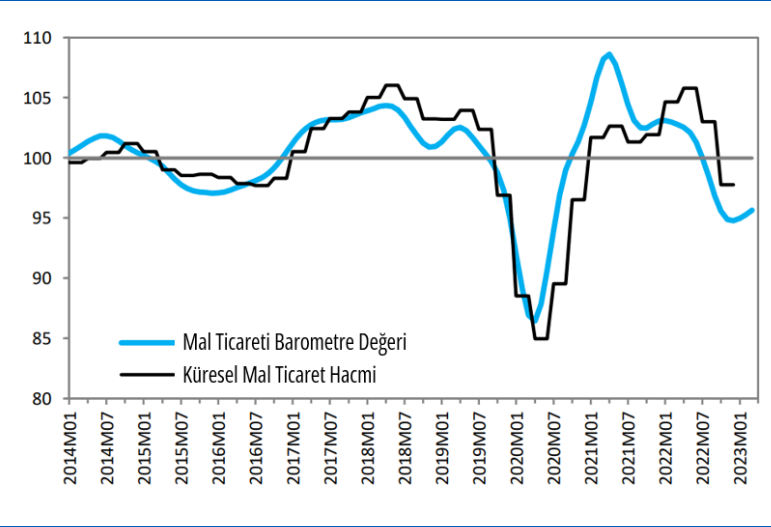
2023'ün 1. çeyreğinde gerileyen küresel ticaret 2. çeyrekte toparlanma sinyalleri veriyor

DTÖ tarafından yıl içinde belirli zaman aralıklarında yayınlanan Ticaret Barometresi, anlık olarak temin edilen mal ticareti verileri kullanılarak hesaplanan ve dünya ticareti için kısa vadede gösterge niteliği taşıyan bir endeks değeridir. 100 baz puanının altındaki endeks değeri küresel ticarete ortalamanın altında bir büyüme beklentisi olduğu anlamını taşıırken, 100'ün üzerindeki değerler dünya ticaretinde ortalamanın üstünde bir artış beklentisini ifade etmektedir. DTÖ tarafından Mayıs ayının sonunda yayınlanan Ticaret Barometresi raporuna² göre, Mart 2023 dönemi Ticaret Barometresi Endeks değeri 95,6'ya yükselmiştir. Bir önceki dönem olan Aralık 2022 döneminde endeks değeri 92,2 olarak gerçekleşmişti. Bu veriler 2023 yılının ilk çeyreğinde düşüş yaşayan küresel mal ticaret hacminin ikinci çeyrekte toparlanmaya başladığını göstermektedir.

Küresel mal ticaret hacmi 2022 yılının son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %0,8 ve bir önceki çeyreğe kıyasla %2,4 azalmıştır. Bu azalışın başlıca nedenleri arasında Rusya-Ukrayna arasında devam eden savaşın ticarete olumsuz etkileri, gelişmiş ülkelerde yüksek seyretmeye devam eden enflasyon oranları ve sıkılaştıran para politikaları gösterilmektedir. Salgın önlemlerinin gevşetilmesi küresel ticaret açısından Çin'deki limanları canlandırırken, diğer yandan Avrupa'daki limanlardan gelen verilerde ise bir yavaşlama görülmüştür. 2023 yılının 1. çeyreğine ilişkin ilk veriler ise küresel ticaretin bu dönemde sınırlı kaldığına işaret etmektedir. Ancak ihracat siparişlerinde son dönemde yaşanan artış, 2. çeyrekte ticaretin toparlanacağına bir göstergesi olarak nitelendirilmektedir. DTÖ analizlerine göre dünya ticaretinin 2023 yılında %1,7 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

Mart 2023 dönemi verilerine göre, DTÖ Ticaret Barometresi hesaplamalarında kullanılan bileşenlerden otomotiv ürünleri ve ihracat siparişleri baz trend endeks değeri olan 100'ün üzerinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde otomotiv ürünleri endeks değeri bir önceki döneme göre 5 puan artışla 110,8 olurken, ihracat siparişleri 5,3 puan artışla 102,7 olarak hesaplanmıştır. Konteyner taşımacılığı endeks değeri 0,1 puan artışla 89,4 olarak gerçekleşirken, hava taşımacılığı 5,7 puan artışla 93,5 değerine yükselmiştir. Elektronik bileşenler 0,3 puan artışla 85,2 değerine, hammaddeler ise 7,5 puan artışla 99,5 değerine çıkmıştır.

Dünya Ticaret Barometresi Endeksi (Baz Değer = 100)

Kaynak: DTÖ

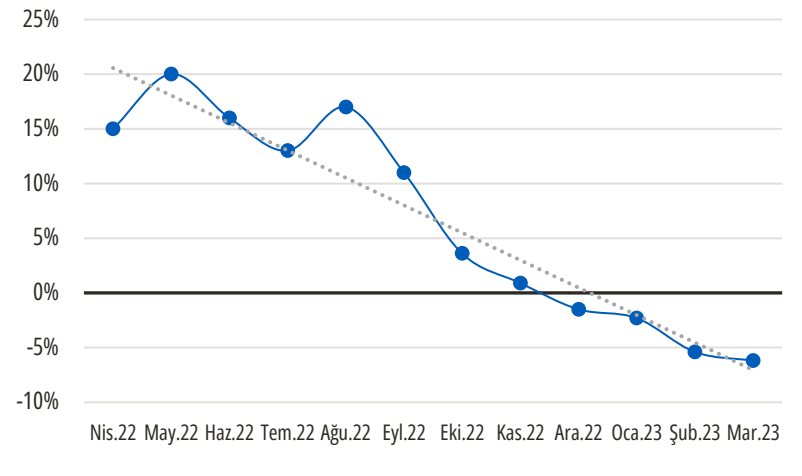
Grafikte mavi renkli eğri DTÖ tarafından yayınlanan Ticaret Barometresi değerini göstermektedir. Siyah renkli eğri ise dünya ticaret hacmini göstermektedir. Ticaret Barometresi değerleri anlık verilerden elde edilmektedir. Dünya ticaret hacmi ise yaklaşık 3 aylık gecikme ile elde edilebilmektedir. Bu nedenle iki eğrinin trendlerinde farklılık olabilmektedir. Dünya ticaret hacmi eğrisinin gecikmeli olarak Ticaret Barometresi eğrisini takip etmesi beklenmektedir.

² DTÖ Ticaret Barometresi Raporu [2](#)

2023 yılı Mart ayında küresel ticaret bir önceki yılın aynı ayına göre %6,2 düştü

Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Center - ITC) güncel verilerine göre 2023 yılı Mart ayında küresel ticaret bir önceki yılın aynı ayına göre %6,2 düşmüştür. Bu dönemde gelişmiş ülkeler grubunun ihracatında azalış oranı %3,5 olarak gerçekleşirken, gelişmekte olan ülkelerin ihracatı %9,4 oranında azalmıştır. En az gelişmiş ülkelerin ihracatı ise bu dönemde %13,0 oranında düşüş kaydetmiştir³.

Küresel Ticaretin Bir Önceki Yıla Göre Aylık Değişim Oranları

Kaynak: ITC

Not: Geriye dönük veriler ilerleyen dönemde ilgili kuruluş tarafından güncellenebilmektedir.

Mart ayında Pasifik bölgeleri ihracatı artarken Avrupa, Asya ve Afrika ihracatı düştü

Küresel çapta ihracat bölgeler açısından incelendiğinde bir önceki yıla göre Mart ayında en fazla ihracat artışı %7 oranı ile Pasifik bölgesinde gerçekleşmiştir. Kuzey-Orta-Güney Amerika bölgesindeki ihracat artışı %0,1 olmuştur. Afrika bölgesindeki ihracat %18,0 oranında azalırken, Asya ihracatında azalış oranı %11,0 olarak gerçekleşmiştir. Mart ayında Avrupa bölgesinin ihracatında %2,2'lik düşüş yaşanmıştır.

Afrika, Asya ve Pasifik bölgeleri ithalatı artarken Amerika ve Avrupa bölgeleri ithalatı azaldı

2023 yılı Mart ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en fazla ithalat artışı yaşanan bölge %15 ile Afrika bölgesi olmuştur. Asya bölgesinin ithalatındaki artış oranı ise %1,9 olmuştur. Pasifik bölgesindeki ithalat ise %0,5 oranında artmıştır. Amerika bölgesinin ithalatı bu dönemde %3,0 oranında azalırken, Avrupa bölgesindeki ülkelerin gerçekleştirdikleri ithalat %0,5 oranında azalmıştır.

Küresel motorlu taşıtlar ihracatında gerçekleşen artış dikkat çekiyor

Ürün gruplarına göre incelendiğinde, 2023 yılı Mart ayında bir önceki yılın aynı ayına göre küresel motorlu taşıtlar sektörü ihracatı %15 artışla 111 milyar \$'a ulaşmıştır. Bitkisel ürünler ihracatı ise %8,0 artışla 21 milyar \$'a yükselmiştir. İşlenmiş gıda ve hayvan yemi ihracatı %5,2 artarak 22 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde küresel çapta ihracatta azalış yaşanan sektörler olarak hazır giyim ve tekstil ürünleri ile deri mamulleri ve ayakkabı dikkat çekmektedir. Hazır giyim ve tekstil ürünleri ihracatı %15 azalışla 33 milyar \$ olarak gerçekleşirken, deri mamulleri ve ayakkabı sektörü ise %13 azalışla 12 milyar \$ olmuştur. Küresel çapta diğer önde gelen sektörlerdeki ihracat incelendiğinde, mücevher ihracatı %8,4 artışla 21 milyar \$, elektronik cihazlar %14 düşüşle 200 milyar \$, kimyasallar %8,5 düşüşle 139 milyar \$, mineral yakıtlar %11 azalışla 216 milyar \$, metal ürünler ihracatı %9,6 azalışla 24 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

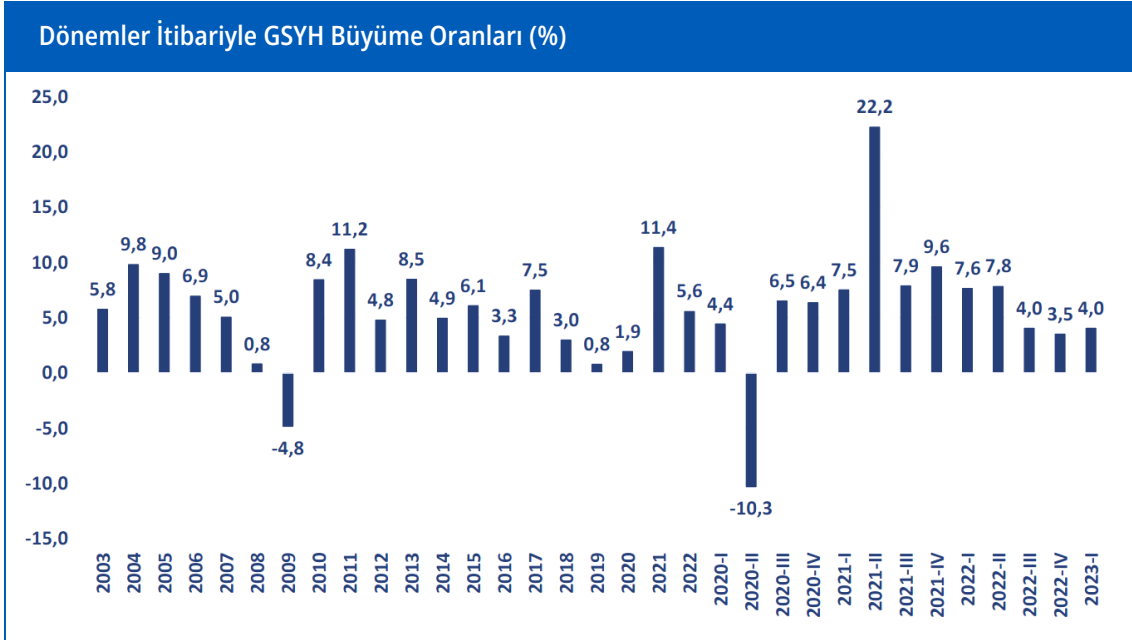
³ ITC, The Global State of Trade²

Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

Türkiye Ekonomisi

Türkiye ekonomisi 2023 yılının ilk çeyreğinde %4,0 büyüdü

Türkiye'nin gayrisafi yurt içi hasılası (GSYH) 2023 yılının birinin çeyreğinde cari fiyatlarla bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %4,0 artarak 245,5 milyar \$'a yükselmiştir⁴.

Kaynak: TÜİK

⁴ TÜİK, Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla

Sanayi Üretim Endeksi Nisan ayında %1,2 azaldı

Ekonominin sanayi kesiminde meydana gelen gelişmelerin kısa dönemde olumlu veya olumsuz etkilerinin ölçülebilmesi için "Sanayi Üretim Endeksi" hesaplanmaktadır. Sanayi Üretim Endeksi 2023 yılı Nisan ayında yıllık bazda %1,2 oranında azalırken, aylık bazda azalış oranı %0,9 olmuştur. TÜİK verilerine göre Nisan ayında madencilik ve taş ocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %12,2 azaldı, imalat sanayi sektörü endeksi aynı kaldı ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi %4,3 azaldı.⁵

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Mayıs ayında %76,0 oldu

2023 yılı Mayıs ayında, imalat sanayi genelinde mevsimsel etkilerden arındırılmamış Kapasite Kullanım Oranı (KKO), bir önceki aya göre 0,6 puan artarak yüzde 76,0 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış Kapasite Kullanım Oranı (KKO-MA) ise, bir önceki aya göre 0,7 puan artarak yüzde 76,3 olmuştur. TCMB verilerine göre Mayıs ayında kapasite kullanım oranı yatırım mallarında bir önceki aya göre 0,7 puan azalışla 78,4'e ulaşmıştır. Ara mallarda ise 1,1 puan artışla 75,5'e düşmüştür. Tüketim mallarında ise önceki ayla kıyasla değişim olmayarak 73,2 puanda kalırken, dayanıklı tüketim mallarında 0.5 puan artarak 72,4'e çıkmıştır. Dayanaksız tüketim mallarında ise 0,1 puan düşerek 73,3 seviyesinde gerçekleşmiştir⁶.

Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri									
Göstergeler	2020	2021	2022	2023 Oca.	2023 Şub.	2023 Mart	2023 Nisan	2023 Mayıs	
GSYH Değişim ¹ (%)	1,9	11,4	5,6	-	-	4,0	-	-	
GSYH (milyar \$)	717	807	906	-	-	246	-	-	
Sanayi Üretim Endeksi Yıllık Değişim ²	1,6	17,5	5,7	4,6	-8,2	0,4	-1,2	-	
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)	71,9	76,6	77,2	75,3	75,2	73,5	75,4	76,0	
İşsizlik Oranı (%)	13,1	12,0	10,4	10,3	10,6	10,3	10,2	-	
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	-31,9	-7,2	-48,8	-10,0	-9,7	-4,9	-5,4	-	
Cari İşlemler Dengesi / GSYH Oranı (%)	-4,4	-0,9	-5,3	-	-	-	-	-	
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-49,9	-46,2	-109,5	-14,2	-12,2	-8,6	-8,8	-12,7	
İhracat (FOB, milyar \$)	169,6	225,2	254,2	19,4	18,6	23,6	19,3	21,7	
İthalat (CIF, milyar \$)	219,5	271,4	363,7	33,6	30,8	32,2	28,2	34,3	
Bütçe Dengesi / GSYH Oranı (%)	-3,5	-2,8	-0,9	-	-	-	-	-	
TÜFE ³ Oranı (%)	14,60	36,08	64,27	57,68	55,18	50,51	43,68	39,59	

Kaynak: Hazine Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜİK, TCMB

¹GSYH (Yıllık Reel Yüzde Değişim)

²Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (2015=100, Yıllık Yüzde Değişim)

³TÜFE Dönem sonu yıllık yüzde değişim

Not: 2023 yılına ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemde bu veriler ilgili kuruluşlar tarafından revize edilebilmektedir.

⁵ TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi [Z](#)

⁶ TCMB, İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı [Z](#)

İşsizlik 1. çeyrekte %9,9 olarak gerçekleşirken, Nisan ayında %10,2 oldu

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı 2023 yılı 1. çeyrek bazında incelendiğinde bir önceki çeyreğe göre 0,3 puanlık azalış ile %9,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. İstihdam edilenlerin sayısı 2023 yılı 1. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 195 bin kişi artarak 31 milyon 558 bin kişi, istihdam oranı ise 0,2 puan artarak %48,4 olmuştur. Bu dönemde işgücü 132 bin kişi artarak 35 milyon 40 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise değişim göstermeyerek %53,7 olarak gerçekleşmiştir⁷. 2023 yılı nisan ayında mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı %10,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde işsiz sayısı bu dönemde bir önceki aya göre 74 bin kişi artarak 3 milyon 585 bin kişi olmuştur⁸.

Nisan 2023 döneminde Cari İşlemler Açığı yaklaşık 5,4 milyar \$ oldu

TCMB verilerine göre, Nisan ayında cari işlemler hesabı 5,4 milyar \$ açık kaydetmiştir. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı ise 480 milyon \$ açık vermiştir. Ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 7,0 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler dengesi kaynaklı girişler 2,9 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu kalem altında seyahat kaleminden kaynaklanan net gelirler ise 2,2 milyar \$ olmuştur⁹.

Tüketici fiyat endeksi Mayıs ayında yıllık %39,59 oldu

TÜİK verilerine göre tüketici fiyat endeksi, 2023 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre %0,04, bir önceki yılın Aralık ayına göre %15,26, bir önceki yılın aynı ayına göre %39,59 ve on iki aylık ortalamalara göre %47,70 olarak gerçekleşmiştir¹⁰. Mayıs ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en az artış gösteren ana grup %19,49 ile giyim ve ayakkabı olurken, buna karşılık, bir önceki yılın aynı ayına göre artışın en yüksek olduğu ana grup ise %68,98 ile sağlık olmuştur. Yurt içi üretici fiyat endeksi ise 2023 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre %0,65, bir önceki yılın Aralık ayına göre %7,81, bir önceki yılın aynı ayına göre %40,76 ve on iki aylık ortalamalara göre %95,8 artış göstermiştir¹¹. Yıllık azalış gösteren tek alt sektör %15,39 ile kok ve rafine petrol ürünleri olmuştur. Buna karşılık diğer madencilik ve taş ocacılığı ürünleri %98,13, içecekler %92,97, temel eczacılık ürünleri ve müstahzarları %91,82 ile endekslerin en fazla arttığı alt sektörler olmuştur.

Türkiye'nin PMI değeri 2023 yılı Mayıs ayında 51,5 oldu

Satınalma Yöneticileri Endeksleri (Purchasing Managers' Indices - PMI), ekonomik faaliyet koşullarının ölçümü açısından yakından takip edilen göstergeler arasında yer almaktadır. PMI'lar ekonomik koşullara ilişkin önemli bir öncü göstergedir. PMI'ların 50'den büyük olması önceki aya kıyasla bir artış olduğu anlamını taşırken, 50'den küçük olması ise önceki aya göre düşüş olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda PMI Endeksleri ilgili ekonomi ve sektörün faaliyet koşullarındaki değişimin yönünü göstermektedir. 2023 yılı Mayıs ayında Türkiye'nin PMI değeri 51,5 olarak kayda geçmiştir¹². Nisan ayında Türkiye'nin PMI değeri 50,1'di.

⁷ TÜİK, İşgücü İstatistikleri [Z](#)

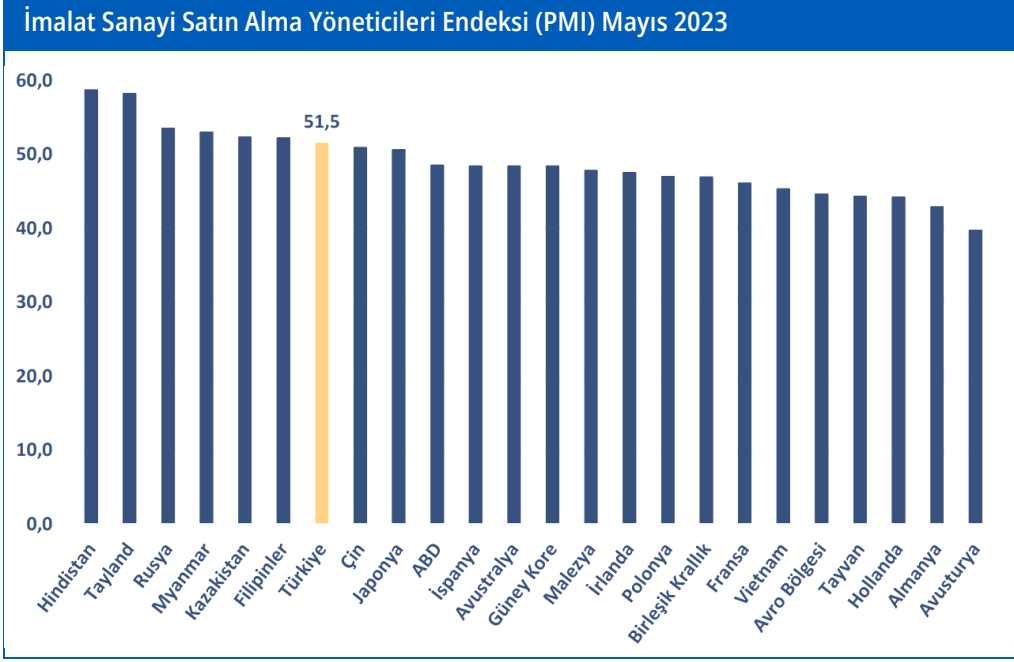
⁸ TÜİK, İşgücü İstatistikleri Nisan 2023 [Z](#)

⁹ TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri [Z](#)

¹⁰ TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi [Z](#)

¹¹ TÜİK, Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi [Z](#)

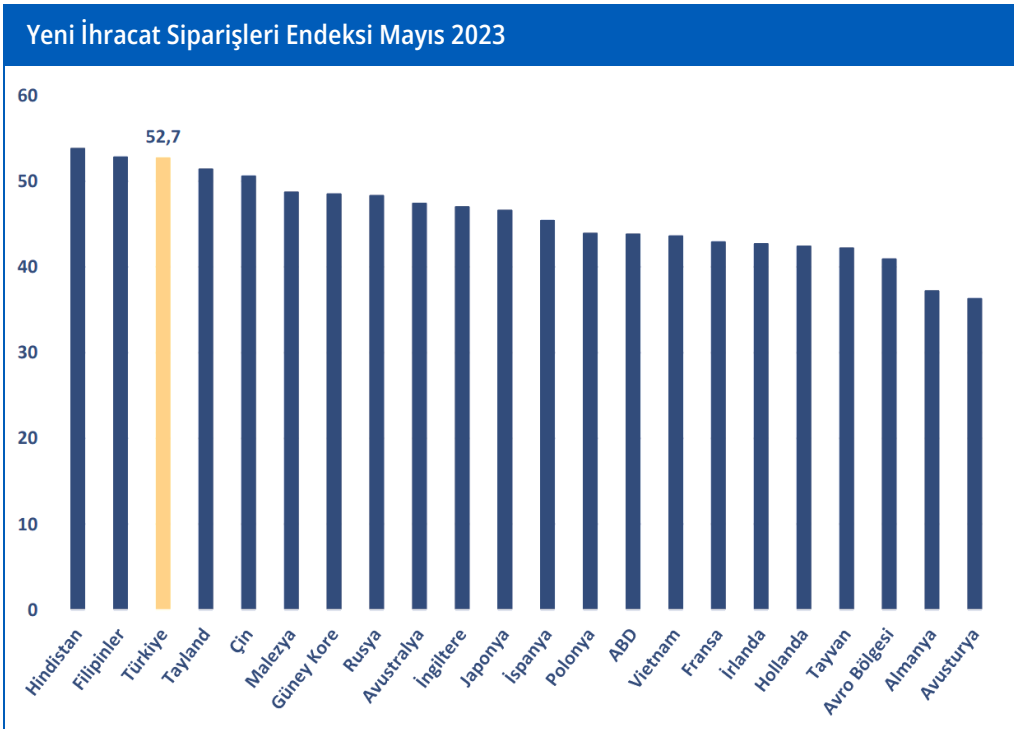
¹² Ticaret Bakanlığı, Ekonomik Görünüm [Z](#)

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, S&P Global

Mayıs ayında Türkiye'nin Yeni İhracat Siparişleri Endeksi değeri 52,7 oldu

Satınalma yöneticileri ile yapılan görüşme ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek hazırlanan "Yeni İhracat Siparişleri Endeksi" mal ve hizmet sektörlerindeki yurt dışı talebi ölçen bir göstergedir. Bu sayede ülke ve sektör bazında ihracat talebinde zaman içinde meydana gelen değişimler takip edilebilmektedir. Endeks değerinin 50'nin altında olması talepteki düşüşü, 50'nin üstünde olması talepteki artışı ifade ederken, 50 değeri bir değişimin olmadığını göstermektedir. Yeni İhracat Siparişleri Endeksi değeri 2023 yılı Mayıs ayında 52,7 olarak gerçekleşmiştir. Nisan ayında endeks değeri 47,0'di.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2 Haziran 2023 tarihi itibariyle ticari kredi hacmi yaklaşık 7,2 trilyon TL'ye ulaştı

BDDK tarafından 2 Haziran 2023 tarihinde yayınlanan haftalık bankacılık sektörü verilerine göre ticari kredi hacmi 7,2 trilyon TL'ye ulaşmıştır¹³.

Krediler			
Sektör / Krediler (2 Haziran 2023 Cuma) (Milyon TL)	TL Cinsinden	Yabancı Para Cinsinden	Toplam
Toplam Krediler	6.576.065	2.685.447	9.261.512
Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartları	2.086.120	1.562	2.087.683
Ticari ve Diğer Krediler	4.489.944	2.683.885	7.173.829
Taksitli Tic. Krd. ve Kurumsal Kredi Kartları	1.133.908	314.784	1.448.693
KOBİ Kredileri	2.399.125	308.401	2.707.527

Kaynak: BDDK

¹³ BDDK, Haftalık Bankacılık Sektörü Verileri [Z](#)

Türkiye Dış Ticareti

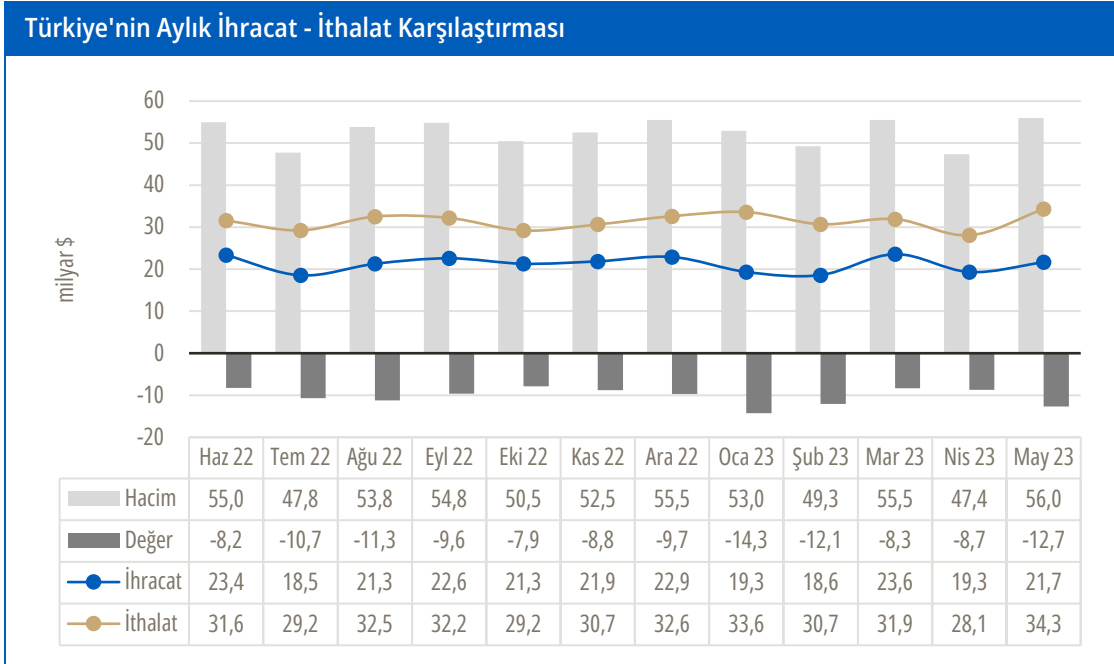
Mayıs ayında ihracat %14,4 artışla 21,7 milyar \$ oldu

2023 yılının Mayıs ayında Türkiye ihracatı %14,4 artışla 21,7 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir¹⁴. Bu dönemde toplam ithalat %16 artışla 34,3 milyar \$'a yükselmiştir. Dış ticaret hacmi ise %15,3 artışla 56 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili ayda ihracatın ithalatı karşılama oranı %63,1 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Mayıs 2023 döneminde ise Türkiye ihracatı %0,2 artışla 102,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. İthalat ise %8,9 artışla 158,6 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde dış ticaret hacmi %5,3 artışla 261,1 milyar \$ olmuştur. İthalatın ihracatı karşılama oranı %64,6 olarak gerçekleşmiştir. Son 12 aylık ihracat %4,9 artışla 254,4 milyar \$'a ulaşmıştır.

Türkiye Dış Ticareti				
	Mayıs 2023	Değ. (%)	Ocak-Mayıs 2023	Değ. (%)
İhracat (milyar \$)	21,7	14,4	102,5	0,2
İthalat (milyar \$)	34,3	16,0	158,6	8,9
Dış Ticaret Hacmi (milyar \$)	56,0	15,3	261,1	5,3
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-12,7	18,8	-56,1	29,5
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	63,1	-	64,6	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Son 12 aylık dönemde aylık ortalama ihracat 21,2 milyar \$, ortalama ithalat ise 31,4 milyar \$ olmuştur. Son 1 yılda en yüksek ihracat rakamına 23,6 milyar \$ ile 2023 yılı Mart ayında erişilmiştir. En düşük ihracat ise 18,5 milyar \$ ile 2022 yılı Temmuz ayında gerçekleşmiştir. En yüksek aylık ithalat 34,3 milyar \$ ile 2023 yılı Mayıs ayında, en düşük ithalat ise 28,1 milyar \$ ile 2023 yılı Nisan ayında olmuştur.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

¹⁴ Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret İstatistikleri [2](#)

Mayıs ayında en fazla ihracat yapılan ülke grubu 9,1 milyar \$ ile Avrupa Birliği oldu

Bölgesel bazda ülkemizin en büyük ticaret ortağı konumunda bulunan Avrupa Birliği ile ihracatımız 2023 yılı Mayıs ayında geçen yıla göre %13,9 oranında artarak 9,1 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ihracat içindeki payı ise %42 oldu. 2023 yılı Mayıs ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci bölge Yakın ve Orta Doğu olup, bu bölgeye gerçekleştirilen ihracat %12,2 oranında artış ve %16,4 pay ile 3,56 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 3,38 milyar \$ ihracat, %37,7 artış ve %15,6 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur.

Ülke Grupları İhracat Dağılımı

Sıra	Ülke Grupları	Mayıs 2023			Ocak-Mayıs 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği	9.098	13,9	42,0	43.224	-0,9	42,2
2	Yakın ve Orta Doğu	3.557	12,2	16,4	17.227	-0,9	16,8
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	3.384	37,7	15,6	16.291	30,8	15,9
4	Diğer Asya	1.728	31,2	8,0	7.634	8,0	7,4
5	Kuzey Amerika	1.460	4,6	6,7	6.639	-16,2	6,5
6	Kuzey Afrika	1.218	20,4	5,6	5.232	-18,3	5,1
7	Diğer Afrika	635	-29,0	2,9	3.008	-25,5	2,9
8	Güney Amerika	228	-9,4	1,1	1.007	-22,2	1,0
9	Orta Amerika ve Karayipler	222	-19,5	1,0	1.058	-6,3	1,0
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	79	-4,5	0,4	380	-15,1	0,4
	Diğerleri	43	-48,9	0,2	820	41,3	0,8
	Toplam	21.652	14,4	100,0	102.521	0,2	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Avrupa Birliği (AB): Fransa, Hollanda, Almanya, İtalya, İrlanda, Danimarka, Yunanistan, Portekiz, İspanya, Belçika, Lüksemburg, İsveç, Finlandiya, Avusturya, Malta, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Çekya, Slovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Slovenya, Hırvatistan

Diğer Avrupa (AB hariç): Birleşik Krallık, İzlanda, Norveç, Lihtenştayn, İsviçre, Faroe Adaları, Andorra, Cebelitarık, Vatikan, San Marino, Arnavutluk, Ukrayna, Belarus, Moldova, Rusya Federasyonu, Bosna Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Kuzey Afrika: Ceuta, Melilla, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Batı Sahra

Diğer Afrika: Sudan, Güney Sudan, Moritanya, Mali, Burkina Faso, Nijer, Çad, Cabo Verde, Senegal, Gambiya, Gine-Bissau, Gine, Sierra Leone, Liberya, Kotdivuar, Gana, Togo, Benin, Nijerya, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Ekvator Ginesi, Sao Tome ve Prinsipe, Gabon, Kongo, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Ruanda, Burundi, Saint Helena, Angola, Etiyopya, Eritre, Cibuti, Somali, Kenya, Uganda, Tanzanya, Seyşeller, Britanya Hint Okyanus Toprakları, Mozambik, Madagaskar, Mauritius, Komorlar, Zambiya, Zimbabve, Malavi, Güney Afrika Cumhuriyeti, Namibya, Botsvana, Esvatini, Lesotho

Kuzey Amerika: Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Grönland, Saint Pierre ve Miquelon

Orta Amerika ve Karayipler: Meksika, Bermuda, Guatemala, Belize, Honduras, El Salvador, Nikaragua, Kosta Rika, Panama, Anguilla, Küba, Saint Kitts ve Nevis, Haiti, Bahamalar, Turks ve Caicos Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri Virjin Adaları, Antigua ve Barbuda, Dominika, Cayman Adaları, Jamaika, Saint Lucia, Saint Barthelemy, Saint Vincent ve Grenadinler, Britanya Virjin Adaları, Barbados, Montserrat, Trinidad ve Tobago, Grenada, Aruba, Curaçao, Bonaire, Sint Eustatius ve Saba, Sint Maarten (Hollanda kısmı)

Güney Amerika: Kolombiya, Venezuela, Guyana, Surinam, Ekvator, Peru, Brezilya, Şili, Boliviya, Paraguay, Uruguay, Arjantin, Falkland Adaları (Malvinas)

Yakın ve Orta Doğu: Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Lübnan, Suriye, Irak, İran, İsrail, Filistin, Ürdün, Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Yemen

Diğer Asya: Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Doğu Timor, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Maldivler, Sri Lanka, Nepal, Butan, Myanmar, Tayland, Laos, Vietnam, Kamboçya, Endonezya, Malezya, Brunei, Singapur, Filipinler, Moğolistan, Çin, Kuzey Kore, Güney Kore, Japonya, Tayvan, Hong Kong, Makao

Mayıs ayında en fazla ithalat yapılan ülke grubu 9,93 milyar \$ ile Avrupa Birliği

2023 yılının Mayıs ayında Türkiye'nin toplamda en fazla ithalat gerçekleştirdiği ülke grubu Avrupa Birliği ülkeleri olmuştur. Avrupa Birliği ülke grubu ile ihalat Mayıs ayında geçen yıla göre %26,8 oranında artarak 9,93 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ithalat içindeki payı ise %28,9 oldu. 2023 yılı Mayıs ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci bölge Diğer Asya olup, bu bölgeye gerçekleştirilen ithalat %16,3 oranında artış ve %26,1 pay ile 8,94 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 6,83 milyar \$ ithalat, %7,9 artış ve %19,9 pay ile en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur.

Ülke Grupları İthalat Dağılımı

Sıra	Ülke Grupları	Mayıs 2023			Ocak-Mayıs 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği	9.930	26,8	28,9	44.075	16,8	27,8
2	Diğer Asya	8.942	16,3	26,1	38.127	6,6	24,0
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	6.834	7,9	19,9	38.538	29,0	24,3
4	Yakın ve Orta Doğu	3.378	86,6	9,8	10.369	17,1	6,5
5	Kuzey Amerika	1.762	6,7	5,1	7.121	4,5	4,5
6	Güney Amerika	727	-27,6	2,1	2.726	-40,4	1,7
7	Kuzey Afrika	628	19,9	1,8	3.050	26,9	1,9
8	Diğer Afrika	320	14,8	0,9	1.184	-22,0	0,7
9	Orta Amerika ve Karayipler	140	41,6	0,4	585	18,3	0,4
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	125	192,9	0,4	593	-3,6	0,4
	Diğerleri	1.528	-34,5	4,5	12.258	-28,0	7,7
	Toplam	34.312	16,0	100,0	158.625	8,9	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Avrupa Birliği (AB): Fransa, Hollanda, Almanya, İtalya, İrlanda, Danimarka, Yunanistan, Portekiz, İspanya, Belçika, Lüksemburg, İsveç, Finlandiya, Avusturya, Malta, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Çekya, Slovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Slovenya, Hırvatistan

Diğer Avrupa (AB hariç): Birleşik Krallık, İzlanda, Norveç, Lihtenştayn, İsviçre, Faroe Adaları, Andorra, Cebelitarık, Vatikan, San Marino, Arnavutluk, Ukrayna, Belarus, Moldova, Rusya Federasyonu, Bosna Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Kuzey Afrika: Ceuta, Melilla, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Batı Sahra

Diğer Afrika: Sudan, Güney Sudan, Moritanya, Mali, Burkina Faso, Nijer, Çad, Cabo Verde, Senegal, Gambia, Gine-Bissau, Gine, Sierra Leone, Liberya, Kotdivuar, Gana, Togo, Benin, Nijerya, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Ekvator Ginesi, Sao Tome ve Prinsipe, Gabon, Kongo, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Ruanda, Burundi, Saint Helena, Angola, Etiyopya, Eritre, Cibuti, Somali, Kenya, Uganda, Tanzanya, Seyşeller, Britanya Hint Okyanus Toprakları, Mozambik, Madagaskar, Mauritius, Komorlar, Zambiya, Zimbabve, Malavi, Güney Afrika Cumhuriyeti, Namibya, Botswana, Esvatini, Lesotho

Kuzey Amerika: Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Grönland, Saint Pierre ve Miquelon

Orta Amerika ve Karayipler: Meksika, Bermuda, Guatemala, Belize, Honduras, El Salvador, Nikaragua, Kosta Rika, Panama, Anguilla, Küba, Saint Kitts ve Nevis, Haiti, Bahamalar, Turks ve Caicos Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri Virjin Adaları, Antigua ve Barbuda, Dominika, Cayman Adaları, Jamaika, Saint Lucia, Saint Barthelemy, Saint Vincent ve Grenadinler, Britanya Virjin Adaları, Barbados, Montserrat, Trinidad ve Tobago, Grenada, Aruba, Curaçao, Bonaire, Sint Eustatius ve Saba, Sint Maarten (Hollanda kısmı)

Güney Amerika: Kolombiya, Venezuela, Guyana, Surinam, Ekvator, Peru, Brezilya, Şili, Boliviya, Paraguay, Uruguay, Arjantin, Falkland Adaları (Malvinas)

Yakın ve Orta Doğu: Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Lübnan, Suriye, Irak, İran, İsrail, Filistin, Ürdün, Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Yemen

Diğer Asya: Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Doğu Timor, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Maldivler, Sri Lanka, Nepal, Butan, Myanmar, Tayland, Laos, Vietnam, Kamboçya, Endonezya, Malezya, Brunei, Singapur, Filipinler, Moğolistan, Çin, Kuzey Kore, Güney Kore, Japonya, Tayvan, Hong Kong, Makao

2023 yılı Mayıs ayında en fazla ihracat yapılan ülke 1,81 milyar \$ ile Almanya

2023 yılı Mayıs ayında en çok ihracat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %21,5 değişim ve 1,81 milyar \$ ile Almanya olmuştur. Toplam ihracat içindeki payı ise %8,4 olarak gerçekleşmiştir. Mayıs ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci ülke ise ABD olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %2,8 oranında artarak 1,31 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracat içinde %6 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise İngiltere olmuştur. Bu ülkeye ihracat %15,8 artarak 1,05 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ihracat içindeki payı ise %4,9 oranındadır.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Mayıs 2023			Ocak-Mayıs 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Almanya	1.810	21,5	8,4	8.926	2,0	8,7
2	ABD	1.307	2,8	6,0	6.058	-14,4	5,9
3	İngiltere	1.051	15,8	4,9	4.929	-6,6	4,8
4	Irak	1.012	3,8	4,7	4.692	-8,9	4,6
5	İspanya	1.003	20,6	4,6	4.378	0,3	4,3
6	İtalya	1.000	5,0	4,6	5.177	-5,2	5,0
7	Fransa	919	23,5	4,2	4.325	11,1	4,2
8	Rusya Federasyonu	916	76,7	4,2	4.859	129,5	4,7
9	Romanya	667	-0,2	3,1	2.700	-7,6	2,6
10	BAE	600	79,8	2,8	2.522	25,2	2,5
11	Hollanda	599	22,2	2,8	3.013	-11,2	2,9
12	Polonya	483	16,9	2,2	2.358	0,2	2,3
13	İsrail	471	-8,7	2,2	2.445	-21,6	2,4
14	Belçika	394	-12,4	1,8	1.751	-14,3	1,7
15	Yunanistan	384	56,5	1,8	1.488	3,5	1,5
16	Bulgaristan	380	4,1	1,8	1.794	-8,4	1,7
17	Ukrayna	344	123,6	1,6	1.530	116,7	1,5
18	Fas	338	53,9	1,6	1.277	-12,4	1,2
19	Çin	321	44,1	1,5	1.268	-3,9	1,2
20	Libya	289	59,1	1,3	1.177	-6,9	1,1
	Liste Toplamı	14.286	19,6	66	66.666	0,9	65
	Diğer	7.365	5,5	34	35.855	-1,1	35
	Toplam	21.652	14,4	100	102.521	0,2	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2023 yılı Mayıs ayında en fazla ithalat yapılan ülke 4,58 milyar \$ ile Rusya

2023 yılı Mayıs ayında en çok ithalat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %2 değişim ve 4,58 milyar \$ ile Rusya olmuştur. Toplam ithalat içindeki payı ise %13,3 olarak gerçekleşmiştir. Mayıs ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci ülke ise Çin olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %34,4 oranında artarak 4,35 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ithalat içinde %12,7 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ithalat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise Almanya olmuştur. Bu ülkeye ithalat %35 artarak 2,67 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ithalat içindeki payı ise %7,8 oranındadır.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Mayıs 2023			Ocak-Mayıs 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Rusya Federasyonu	4.575	2,0	13,3	21.829	-3,6	13,8
2	Çin	4.347	34,4	12,7	18.482	12,6	11,7
3	Almanya	2.672	35,0	7,8	11.429	20,3	7,2
4	BAE	1.904	403,2	5,5	4.168	168,6	2,6
5	ABD	1.635	6,9	4,8	6.456	3,3	4,1
6	İtalya	1.416	8,5	4,1	6.147	15,1	3,9
7	Güney Kore	1.057	5,0	3,1	4.015	0,8	2,5
8	Fransa	1.024	49,1	3,0	4.786	30,5	3,0
9	İsviçre	1.015	13,4	3,0	10.497	421,0	6,6
10	İspanya	953	59,9	2,8	3.732	29,5	2,4
11	Hindistan	751	-32,8	2,2	3.449	-29,4	2,2
12	İngiltere	541	4,6	1,6	2.690	5,8	1,7
13	Japonya	523	35,6	1,5	2.141	13,2	1,3
14	İran	522	71,3	1,5	1.344	-12,6	0,8
15	Brezilya	510	4,8	1,5	1.678	-21,4	1,1
16	Polonya	486	35,7	1,4	2.132	32,1	1,3
17	Ukrayna	474	172,7	1,4	2.311	58,5	1,5
18	Malezya	414	-7,5	1,2	1.722	-4,4	1,1
19	Belçika	409	-1,5	1,2	1.926	-8,2	1,2
20	Hollanda	389	5,6	1,1	1.957	-1,4	1,2
	Liste Toplamı	25.619	23,9	74,7	112.889	17,3	71,2
	Diğer	8.692	-2,5	25,3	45.737	-7,6	28,8
	Toplam	34.312	16,0	100	158.625	8,9	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Mayıs ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör Otomotiv Endüstrisi

2023 yılı Mayıs ayında sektör bazında Otomotiv Endüstrisi 3,03 milyar \$ ihracat ve %14 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör olmuştur. Kimyevi Maddeler ve Mamulleri sektörü 2,45 milyar \$ ihracat ve %11,3 payla ikinci sırada yer almıştır. Hazırgiyim ve Konfeksiyon sektörü ise 1,66 milyar \$ ihracat ve %7,7 payla Mayıs ayında en fazla ihracat gerçekleştiren üçüncü sektör olmuştur. Mayıs ayında Türkiye ihracatının kilogram birim fiyatı %15,5 artışla 1,53 \$ olarak gerçekleşmiştir¹⁵.

Türkiye İhracatının Sektörel Dağılımı

Sıra	Sektör	Mayıs 2023					Ocak-Mayıs 2023				
		İhracat (milyar \$)	Değ. (%)	Pay (%)	Birim Fiyat (\$ / kg)	Birim Fiyat Değişim (%)	İhracat (milyar \$)	Değ. (%)	Pay (%)	Birim Fiyat (\$ / kg)	Birim Fiyat Değişim (%)
1	Otomotiv Endüstrisi	3,03	32,02	13,99	7,99	13,34	14,33	14,82	13,98	7,93	13,39
2	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	2,45	-12,05	11,33	1,14	-6,27	12,27	-10,53	11,96	1,15	-1,38
3	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	1,66	24,00	7,65	15,03	11,05	8,36	-5,24	8,15	15,68	9,61
4	Elektrik ve Elektronik	1,38	30,10	6,39	4,83	1,11	6,59	10,21	6,43	5,32	15,31
5	Çelik	1,25	-34,13	5,79	1,13	-3,86	5,88	-38,43	5,73	1,13	3,53
6	Demir ve Demir Dışı Metaller	1,14	-2,01	5,28	4,63	-6,63	5,41	-16,35	5,28	4,64	-2,97
7	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohum. ve Mam.	0,95	9,46	4,37	1,03	-7,50	4,74	7,59	4,62	1,11	11,33
8	Makine ve Aksamları	0,92	28,45	4,27	7,06	22,38	4,55	12,19	4,44	7,03	23,09
9	Tekstil ve Hammaddeleri	0,85	10,83	3,92	4,31	-4,47	4,04	-8,18	3,94	4,40	-3,09
10	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	0,73	19,29	3,37	1,50	0,59	3,32	-0,06	3,24	1,52	11,61
11	İklimlendirme Sanayii	0,64	29,15	2,95	6,19	25,46	2,97	8,30	2,90	6,18	20,83
12	Savunma ve Havacılık Sanayii	0,55	67,80	2,56	53,54	20,44	2,04	22,55	1,99	56,57	-2,18
13	Madencilik Ürünleri	0,55	2,60	2,53	0,19	-8,39	2,33	-15,45	2,28	0,20	7,72
14	Mücevher	0,46	31,71	2,14	549,12	14,66	2,62	21,04	2,56	671,01	24,84
15	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	0,45	1,40	2,08	0,19	28,90	1,98	-14,13	1,93	0,18	27,72
16	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	0,31	2,96	1,43	2,92	3,91	1,41	-16,44	1,37	3,02	13,02
17	Yaş Meyve ve Sebze	0,25	31,63	1,15	0,74	23,12	1,42	22,55	1,39	0,73	40,44
18	Halı	0,23	48,50	1,08	3,21	-2,06	1,06	-6,30	1,03	3,18	-3,62
19	Gemi, Yat ve Hizmetleri	0,20	103,56	0,94	6,62	-40,03	0,49	-15,11	0,48	6,95	-40,12
20	Meyve Sebze Mamulleri	0,19	17,61	0,86	1,12	16,37	0,90	-6,81	0,88	1,23	18,52
21	Deri ve Deri Mamulleri	0,15	28,37	0,69	10,20	16,22	0,87	7,52	0,84	11,32	22,22
22	Fındık ve Mamulleri	0,14	44,50	0,66	6,43	13,88	0,72	0,42	0,70	6,39	14,36
23	Kuru Meyve ve Mamulleri	0,12	26,58	0,55	3,06	5,87	0,61	-3,29	0,60	3,20	-1,93
24	Tütün	0,10	78,04	0,44	8,12	32,01	0,38	34,64	0,37	7,86	20,20
25	Zeytin ve Zeytinyağı	0,02	33,88	0,09	2,00	13,03	0,10	14,14	0,10	2,03	22,83
26	Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,01	12,89	0,06	2,34	15,23	0,08	1,24	0,07	2,38	19,33
27	Diğer Sanayi Ürünleri	0,01	13,85	0,06	6,60	20,39	0,06	1,22	0,05	6,55	19,09
Toplam (TİM Verileri)		18,85	10,95	87,05	1,53	15,50	89,90	-3,42	87,69	1,59	21,72
İhracatçı Birlikleri Kaydından Muaf İhracat ile Antrepo ve Serbest Bölgeler Farkı		2,80	44,16	12,95	-	-	12,62	36,45	12,31	-	-
Genel İhracat Toplamı		21,65	14,36	100,00	-	-	102,52	0,19	100,00	-	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

¹⁵ TİM, İhracat Rakamları

Fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün grubu 'Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı'

Mayıs ayında fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 2,6 milyar \$ ile 'Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı' yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ihracat %28,1 artmıştır. Bu ürün grubunu 'Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları' ürün grubundaki ihracat %39,6 artış ve 2,2 milyar \$ ile takip etmektedir. 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar' ürün grubundaki ihracat ise bir önceki yıla göre %9,4 azalışla 1,3 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Mayıs 2023		Ocak-Mayıs 2023	
			İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.583	28,1	12.430	16,8
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	2.153	39,6	10.361	16,9
3	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	1.315	-9,4	5.771	-0,8
4	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	1.298	37,2	6.185	17,3
5	39	Plastikler ve mamulleri	925	3,0	4.427	-8,1
6	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	901	27,9	4.371	12,8
7	61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	855	24,6	4.259	-3,8
8	73	Demir veya çelikten eşya	853	8,0	4.129	-2,7
9	72	Demir ve çelik	748	-45,2	3.439	-50,7
10	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	720	31,4	3.665	2,1
11	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	488	-15,3	2.310	-25,0
12	94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb., prefabrik yapılar	461	23,5	2.092	-2,9
13	8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	391	36,6	1.984	8,6
14	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	331	17,8	1.629	5,5
15	25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçıklar, kireçler ve çimento	308	-5,6	1.309	-15,9
16	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	285	4,9	1.334	3,0
17	15	Hayvansal, bitkisel veya mikrobiyal katı ve sıvı yağlar, hazır yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	270	-11,5	1.442	28,8
18	93	Silahlar ve mühimmat, bunların aksam, parça ve aksesuarı	252	156,7	646	38,8
19	57	Halllar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	238	45,3	1.079	-6,6
20	89	Gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar	238	37,8	580	-25,0
		Liste Toplamı	15.611	13,1	73.442	-0,1
		Diğer	6.041	17,7	29.078	0,9
		Toplam	21.652	14,4	102.521	0,2

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün grubu 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar'

Mayıs ayında fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 5,3 milyar \$ ile 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar' yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ithalat %23,6 azalmıştır. Bu ürün grubunu 'Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları' ürün grubundaki ithalat %48,1 artış ve 3,8 milyar \$ ile takip etmektedir. 'Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar' ürün grubundaki ithalat ise bir önceki yıla göre %100 artışla 3,2 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Mayıs 2023		Ocak-Mayıs 2023	
			İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)
1	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	5.302	-23,6	31.642	-20,3
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	3.816	48,1	16.732	27,3
3	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	3.199	100,0	16.135	224,3
4	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.922	113,6	11.385	84,9
5	72	Demir ve çelik	2.853	-8,1	11.256	-19,2
6	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	2.595	55,8	11.691	43,1
7	39	Plastikler ve mamulleri	1.663	-5,2	7.272	-17,9
8	29	Organik kimyasal ürünler	955	-1,1	4.186	-16,1
9	10	Hububat	819	94,8	3.077	45,2
10	74	Bakır ve bakırdan eşya	764	73,7	3.191	43,1
11	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	654	-19,6	2.753	-24,1
12	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	577	42,0	2.692	30,2
13	15	Hayvansal, bitkisel veya mikrobiyal katı ve sıvı yağlar, hazır yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	455	10,0	1.695	4,2
14	30	Eczacılık ürünleri	424	12,6	2.095	7,2
15	12	Yağlı tohum ve meyveler, muhtelif tane, tohum ve meyveler, sanayide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem	419	12,4	1.693	22,8
16	73	Demir veya çelikten eşya	394	25,1	1.682	13,6
17	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	381	4,2	1.732	-0,3
18	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	342	-5,5	1.413	-18,7
19	88	Hava taşıtları, uzay taşıtları ve bunların aksam ve parçalar	334	71,5	1.267	0,8
20	52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	315	-35,8	1.265	-43,1
		Liste Toplamı	29.181	17,0	134.851	9,3
		Diğer	5.131	10,5	23.774	6,7
		Toplam	34.312	16,0	158.625	8,9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Yüksek teknolojili ürünlerin ihracatı Mayıs ayında %41,6 arttı

Türkiye ihracatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Mayıs ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %41,6 artışla ve %9,6 payla 2,71 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı ise %35,2 artışla ve %42 payla 11,86 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı geçen yıla kıyasla %27,8 artışla ve %37,2 payla 10,5 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı bu dönemde %18,7 değişim ve %11,2 pay ile 3,16 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İhracatı

Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Mayıs 2023			Ocak-Mayıs 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	2.708	41,6	9,6	12.657	29,9	10,2
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	11.862	35,2	42,0	51.197	16,1	41,1
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	10.501	27,8	37,2	46.787	38,8	37,6
4	Düşük Teknolojili Ürünler	3.165	18,7	11,2	13.830	11,3	11,1
Toplam		28.236	30,9	100,0	124.472	24,5	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Yüksek teknolojili ürünlerin ithalatı Mayıs ayında %41,6 arttı

Türkiye ithalatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Mayıs ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %41,6 artışla ve %9,6 payla 2,71 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı ise %35,2 artışla ve %42 payla 11,86 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı geçen yıla kıyasla %27,8 artışla ve %37,2 payla 10,5 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı bu dönemde %18,7 değişim ve %11,2 pay ile 3,16 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İthalatı

Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Mayıs 2023			Ocak-Mayıs 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	2.708	41,6	9,6	12.657	29,9	10,2
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	11.862	35,2	42,0	51.197	16,1	41,1
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	10.501	27,8	37,2	46.787	38,8	37,6
4	Düşük Teknolojili Ürünler	3.165	18,7	11,2	13.830	11,3	11,1
Toplam		28.236	30,9	100,0	124.472	24,5	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Tüketim Malları ihracatının payı %34,7 olarak gerçekleşti

İhracat mal cinsine göre incelendiğinde, 2023 yılının Mayıs ayında Yatırım (Sermaye) Malları ihracatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %37,3 artış ve %12,2 pay ile 2,63 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammadde-Aramallar ihracatı %5,3 artış ve %51,2 payla 11,08 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ihracatı ise %20,6 artış ve %34,7 payla 7,5 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İhracat							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Mayıs 2023			Ocak-Mayıs 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	2.632	37,3	12,2	12.418	13,8	12,1
2	Hammadde-Aramallar	11.084	5,3	51,2	51.864	-4,8	50,6
3	Tüketim Malları	7.503	20,6	34,7	36.699	2,5	35,8
4	Diğer	432	59,2	2,0	1.539	32,3	1,5
	Toplam	21.652	14,4	100,0	102.521	0,2	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Hammadde-Aramallar ithalatının payı %74 olarak gerçekleşti

Mal cinsine göre ithalat incelendiğinde, 2023 yılının Mayıs ayında Yatırım (Sermaye)Malları ithalatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %50,8 artış ve %13,9 pay ile 4,77 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammadde-Aramallar ithalatı %5,6 artış ve %74 payla 25,4 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ithalatı ise %75,1 artış ve %12 payla 4,11 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İthalat							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Mayıs 2023			Ocak-Mayıs 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	4.773	50,8	13,9	20.666	36,9	13,0
2	Hammadde-Aramallar	25.403	5,6	74,0	119.875	0,0	75,6
3	Tüketim Malları	4.112	75,1	12,0	17.919	68,4	11,3
4	Diğer	24	7,4	0,1	165	40,6	0,1
	Toplam	34.312	16,0	100,0	158.625	8,9	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Hizmet ihracatı 2023 yılı Ocak-Mart döneminde 19,8 milyar \$'a yükseldi

Türkiye'nin hizmet ihracatı 2023 yılı Ocak-Mart 2023 döneminde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %30,0 artışla 19,8 milyar \$'a yükselmiştir. Hizmet ithalatı aynı dönemde %27,3 artışla 11,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin toplam hizmet ticareti hacmi %29,0 artışla 31,3 milyar \$'a yükselirken, hizmet ticareti fazlası ise %33,8 artış ile 8,4 milyar \$'a ulaşmıştır.

Küresel Emtia Fiyatları

Genel Değerlendirme

Ocak ayında Enerji Fiyatları Endeksi %11,3 geriledi

Dünya Bankası tarafından yayınlanan küresel emtia fiyatları verilerine¹⁶ göre 2023 yılı Mayıs ayında Enerji fiyatları endeksi bir önceki aya göre %11,3 azalmıştır. Yıllık bazda ise enerji fiyatları endeksi %40,8 düşmüştür. Doğalgaz fiyatları bir önceki aya göre %0,7 azalırken, yıllık bazda azalış oranı %73,6 olmuştur. Ortalama Petrol fiyatları ise aylık bazda %10,1 düşerken, geçen yılın Mayıs ayına göre fiyatlar %32,7 azalmıştır.

Metal Emtia Fiyatları Endeksi %6,4 azaldı

2023 yılı Mayıs ayında Metal fiyatları endeksi bir önceki aya göre %6,4 azalmıştır. Yıllık bazda ise Metal fiyatları endeksi %17,9 düşmüştür. Alüminyum fiyatları bir önceki aya göre %3,2 azalırken, yıllık bazda azalış oranı %19,8 olmuştur. Bakır fiyatları ise aylık bazda %6,7 düşerken, yıllık bazda fiyatlar %12,4 azalmıştır. Demir fiyatları aylık bazda %10,4 oranında azalırken, yıllık bazda fiyatlar %19,9 oranında gerilemiştir.

Değerli Metal Emtia Fiyatları Endeksi %0,8 düştü

Değerli Metal emtia fiyatları endeksi Mayıs 2023 döneminde aylık bazda %0,8 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın Mayıs ayına göre endeks değeri %8,3 oranında yükselmiştir. Altın fiyatları aylık bazda 2023 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre %0,4 azalırken, Gümüş fiyatlarında azalış oranı %3 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık bazda ise Altın fiyatları %7,8 artmıştır. Gümüş fiyatları ise yıllık bazda %10,8 artmıştır.

Tarım Fiyat Endeksi %2,5 azaldı, Gıda Fiyat Endeksi %3,1 düştü

Gıda Emtia Fiyatları Endeksi Mayıs 2023 döneminde aylık bazda %3,1 oranında düşerken, Tarım Fiyatları Endeksi %2,5 azalmıştır. Yıllık bazda incelendiğinde ise Gıda Emtia Fiyatları Endeksi %16,3 oranında azalmış, Tarım Fiyatları Endeksi ise %14 oranında gerilemiştir.

¹⁶ Dünya Bankası, Commodity Markets²

Emtia Endeksleri ve Temel Emtia Fiyatları

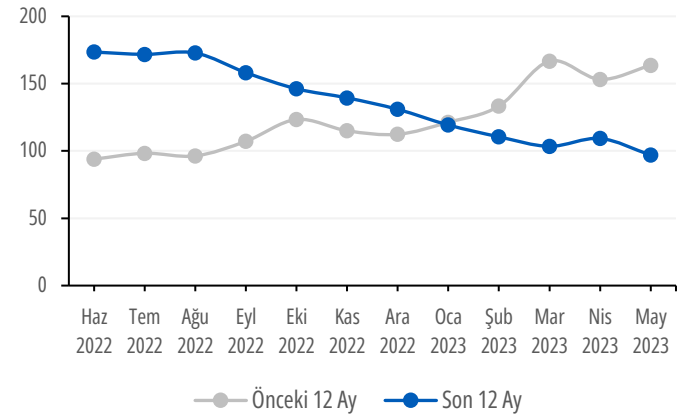
Ana grup emtia endeksleri ve temel emtia fiyatlarının Mayıs 2023 dönemi itibariyle değişimleri aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır. "Yıllık" değişimler 2023 yılı Mayıs ayındaki değerlerin bir önceki yılın aynı ayına göre ortalama değişimini, "Aylık" değişimler ise 2023 yılı Mayıs ayındaki değerlerin bir önceki aya göre ortalama değişimini ifade etmektedir.

Enerji Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-40,8↓ Aylık: %-11,3↓

Enerji fiyatları endeksi Mayıs ayında bir önceki aya göre %11,3 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %40,8 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 173,5 ile Haziran 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 97 ile Mayıs 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Enerji Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

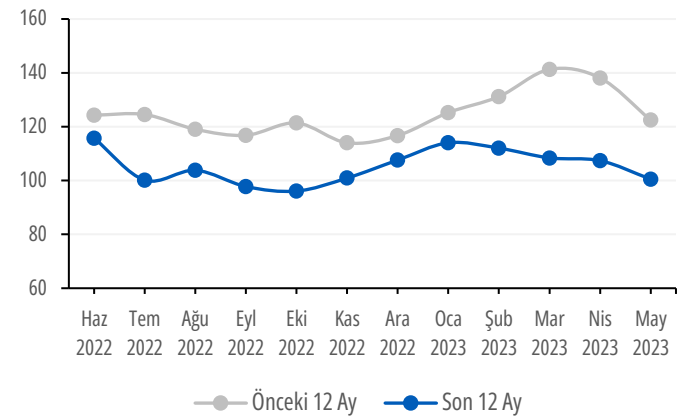

Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-17,9↓ Aylık: %-6,4↓

Metal fiyatları endeksi Mayıs ayında bir önceki aya göre %6,4 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %17,9 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 115,7 ile Haziran 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 96,1 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

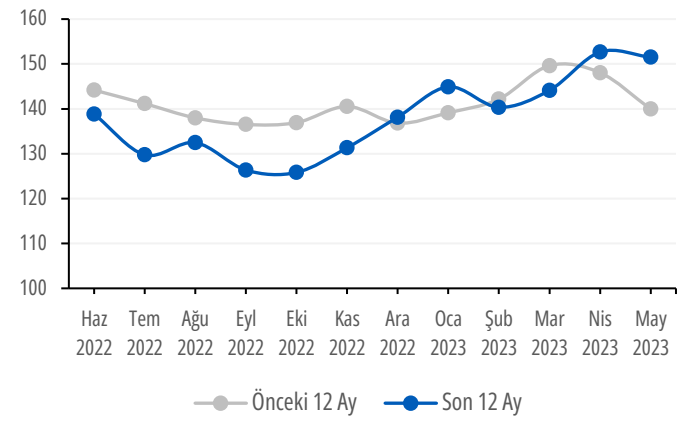

Değerli Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %8,3↑ Aylık: %-0,8↓

Değerli Metal fiyatları endeksi Mayıs ayında bir önceki aya göre %0,8 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %8,3 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 152,7 ile Nisan 2023 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 125,8 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Değerli Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

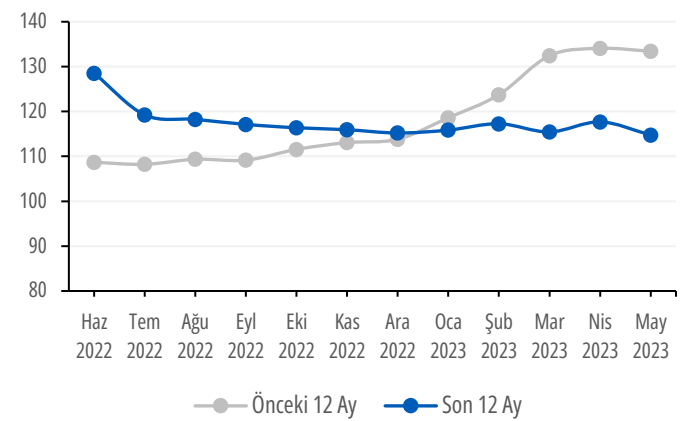

Tarım Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-14,0↓ Aylık: %-2,5↓

Tarım fiyatları endeksi Mayıs 2023 döneminde aylık bazda %2,5 düşmüştür. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %14 daha düşük seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 128,5 ile Haziran 2022 döneminde ulaşırken, 114,8 ile Mayıs 2023 döneminde en düşük endeks değeri görmüştür.

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

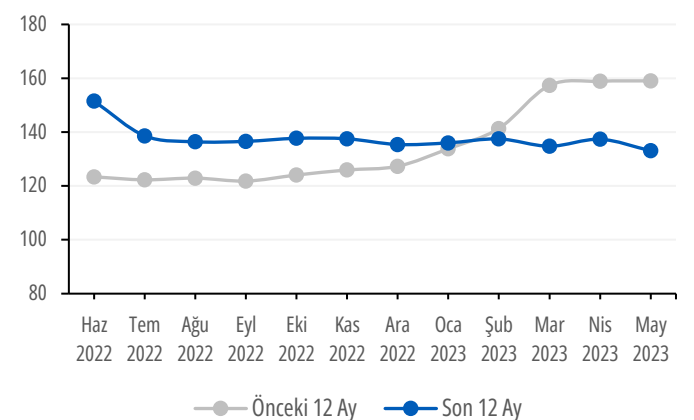

Gıda Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-16,3↓ Aylık: %-3,1↓

Gıda fiyatları endeksi Mayıs ayında bir önceki aya göre %3,1 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %16,3 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 151,5 ile Haziran 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 133,1 ile Mayıs 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Gıda Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

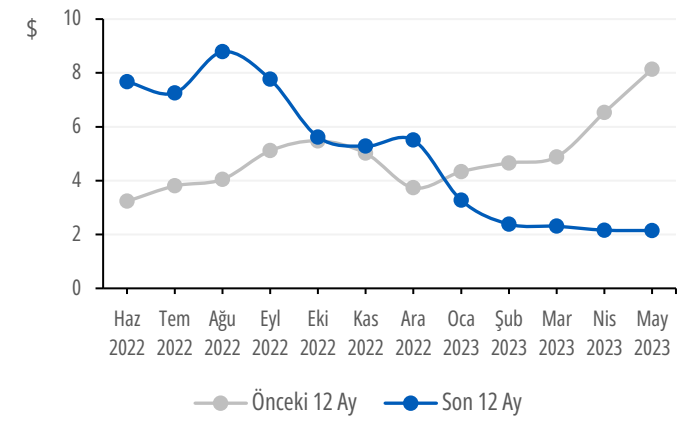

Doğalgaz Fiyatları

Yıllık: %-73,6↓ Aylık: %-0,7↓

Mayıs ayında doğalgaz fiyatları bir önceki aya göre %0,7 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %73,6 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 8,8 ile Ağustos 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 2,1 ile Mayıs 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Doğalgaz Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

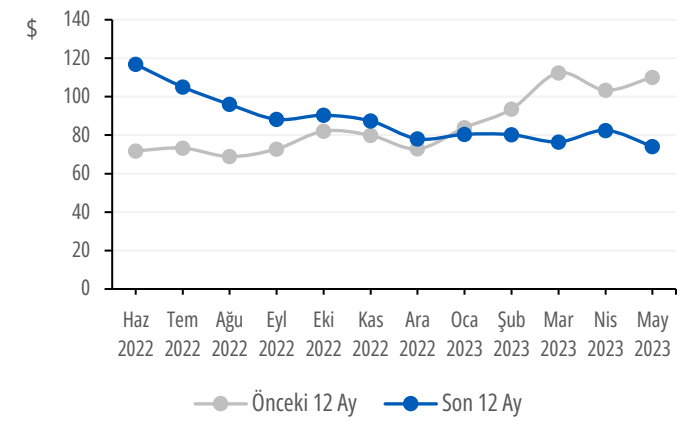

Petrol Fiyatları

Yıllık: %-32,7↓ Aylık: %-10,1↓

Mayıs ayında petrol fiyatları bir önceki aya göre %10,1 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %32,7 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 116,8 ile Haziran 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 74,1 ile Mayıs 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Petrol Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

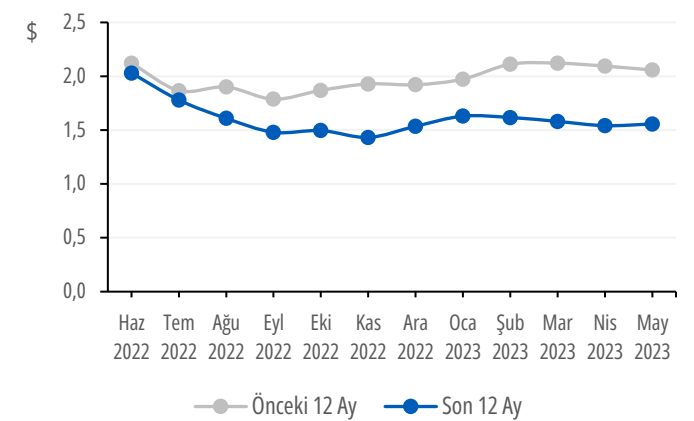

Kauçuk Fiyatları

Yıllık: %-24,4↓ Aylık: %1,0↑

Kauçuk fiyatları Mayıs ayında bir önceki aya göre %1 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %24,4 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2 ile Haziran 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 1,4 ile Kasım 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Kauçuk Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

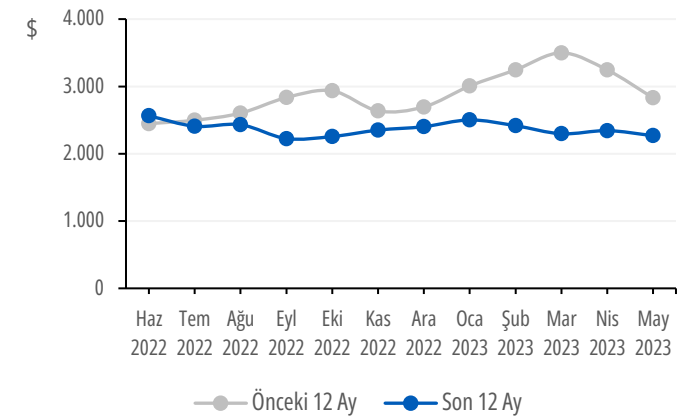

Alüminyum Fiyatları

Yıllık: %-19,8↓ Aylık: %-3,2↓

Alüminyum fiyatları Mayıs ayında bir önceki aya göre %3,2 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %19,8 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2563,4 ile Haziran 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 2224,8 ile Eylül 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Alüminyum Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

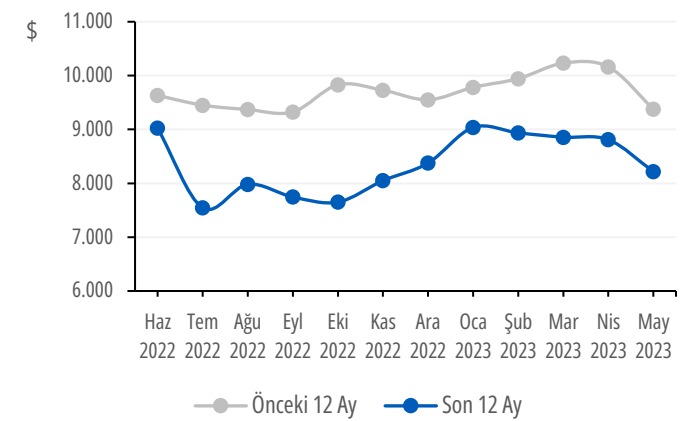

Bakır Fiyatları

Yıllık: %-12,4↓ Aylık: %-6,7↓

Bakır fiyatları Mayıs ayında bir önceki aya göre %6,7 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %12,4 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 9038 ile Ocak 2023 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 7544,8 ile Temmuz 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Bakır Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

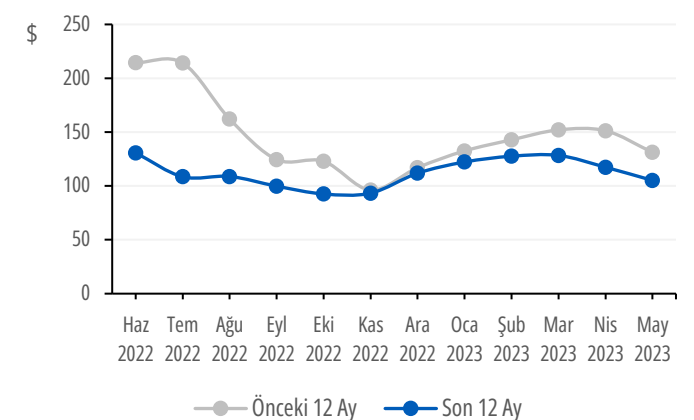

Demir Fiyatları

Yıllık: %-19,9↓ Aylık: %-10,4↓

Mayıs ayında demir fiyatları bir önceki aya göre %10,4 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %19,9 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 130,7 ile Haziran 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 92,6 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Demir Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

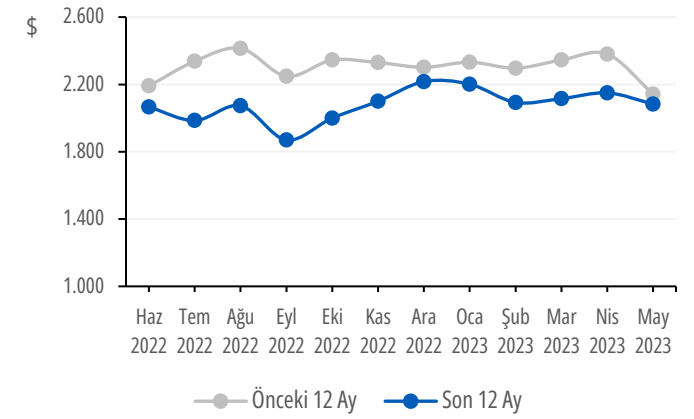

Kurşun Fiyatları

Yıllık: %-2,7↓ Aylık: %-3,1↓

Mayıs ayında kurşun fiyatları bir önceki aya göre %3,1 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %2,7 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 2216,5 ile Aralık 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 1870,1 ile Eylül 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Kurşun Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

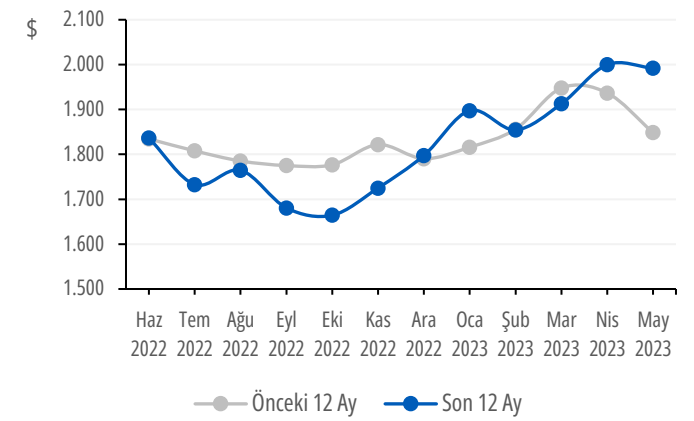

Altın Fiyatları

Yıllık: %7,8↑ Aylık: %-0,4↓

Mayıs ayında altın fiyatları bir önceki aya göre %0,4 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %7,8 oranında daha yüksekte olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 1999,8 ile Nisan 2023 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 1664,5 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Altın Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

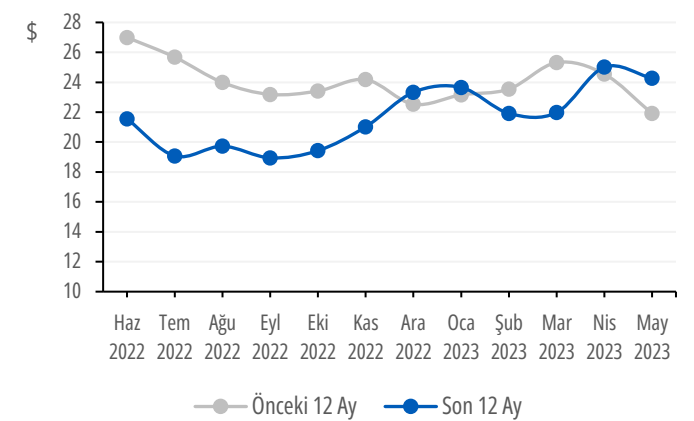

Gümüş Fiyatları

Yıllık: %10,8↑ Aylık: %-3,0↓

Mayıs ayında gümüş fiyatları bir önceki aya göre %3 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %10,8 oranında daha yüksekte olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 25 ile Nisan 2023 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 18,9 ile Eylül 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Gümüş Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

Ana Grup Emtia Endeksleri Değişimleri

Emtia Endeksleri	2010 Baz Yıl	2021				2022				Oca.-May. 2022 Ort.	Oca.-May. 2023 Ort.	Yıllık Ort. Değ.(%)	May. 2022	May. 2023	Yıllık Değ.(%)	Nis. 2023	May. 2023	Aylık Değ.(%)
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Enerji	100	77,0	87,0	100,6	116,9	140,5	163,4	167,6	138,8	147,6	107,9	-26,9	163,6	97,0	-40,8	109,3	97,0	-11,3
Metal	100	106,5	121,8	120,1	117,4	132,6	125,4	100,6	101,5	131,6	108,5	-17,6	122,5	100,5	-17,9	107,4	100,5	-6,4
Değerli Metal	100	141,2	142,8	138,6	138,1	143,6	142,3	129,5	131,8	143,8	146,7	2,0	139,9	151,5	8,3	152,7	151,5	-0,8
Tarım	100	103,0	108,5	108,9	112,8	124,9	132,0	118,2	115,8	128,5	116,2	-9,5	133,4	114,8	-14,0	117,7	114,8	-2,5
Gıda	100	115,7	123,6	122,3	125,8	144,2	156,5	137,2	136,9	150,1	135,7	-9,6	159,0	133,1	-16,3	137,3	133,1	-3,1

Kaynak: Dünya Bankası

Temel Emtia Fiyatları Değişimi

Değer: ABD Doları		2021				2022				Oca.-May. 2022 Ort.	Oca.-May. 2023 Ort.	Yıllık Ort. Değ.(%)	May. 2022	May. 2023	Yıllık Değ.(%)	Nis. 2023	May. 2023	Aylık Değ.(%)
Emtia	Birim	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Doğalgaz*	mmBtu	3,4	2,9	4,3	4,7	4,6	7,4	7,9	5,5	5,7	2,5	-57,0	8,1	2,1	-73,6	2,2	2,1	-0,7
Petrol**	varil	59,3	67,1	71,7	78,3	96,6	110,1	96,4	85,3	100,7	78,7	-21,8	110,1	74,1	-32,7	82,5	74,1	-10,1
Kauçuk	pound	2,34	2,19	1,85	1,91	2,07	2,06	1,62	1,49	2,07	1,59	-23,5	2,06	1,56	-24,4	1,54	1,56	1,0
Alüminyum	ton	2.091	2.400	2.645	2.755	3.250	2.879	2.355	2.336	3.165	2.365	-25,3	2.830	2.269	-19,8	2.343	2.269	-3,2
Bakır	ton	8.477	9.706	9.382	9.703	9.985	9.521	7.758	8.025	9.899	8.772	-11,4	9.377	8.217	-12,4	8.809	8.217	-6,7
Demir	ton	167,2	200,7	166,9	112,0	142,5	137,7	105,7	99,2	142,0	120,1	-15,4	131,2	105,2	-19,9	117,4	105,2	-10,4
Kurşun	ton	2.014	2.128	2.333	2.326	2.325	2.196	1.976	2.105	2.299	2.129	-7,4	2.142	2.084	-2,7	2.149	2.084	-3,1
Altın	ons	1.798	1.815	1.789	1.796	1.873	1.874	1.726	1.729	1.881	1.931	2,7	1.849	1.992	7,8	2.000	1.992	-0,4
Gümüş	ons	26,3	26,7	24,3	23,4	24,0	22,7	19,2	21,3	23,7	23,4	-1,4	21,9	24,3	10,8	25,0	24,3	-3,0

Kaynak: Dünya Bankası

*Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

**Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

Notlar

- Emtia endeksleri: Ana emtia gruplarındaki fiyat değişimlerini kolayca takip edebilmek amacıyla emtia fiyatlarını belirli yüzdesel ağırlıkta gruplandırarak referans bir yıla göre fiyat seviyesini gösteren endekslerdir.
- Dünya Bankası tarafından emtia fiyatlarına ilişkin veriler <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> internet sitesinde yayınlanmakta ve düzenli olarak her ay güncellenmektedir.
- Dünya Bankası veritabanından alınan son aylara ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemlerde revize edilebilmektedir.
- Ana Grup Emtia Fiyat Endekslerinin hesaplanmasında kullanılan emtialar aşağıda listelenmiştir.
 - Enerji Emtiaları Fiyat endeksi: ham petrol (%84), kömür (%4,7), doğal gaz (%10,8)
 - Tarım Emtiaları Fiyat Endeksi: gıda (%61,7), içecek (%12,9), tarımsal hammadde (%25,4)
 - Gıda Emtiaları Fiyat Endeksi: Tahıl (%28,2), bitki yağları (%40,8), diğer gıdalar (%31,0)
 - Metal Emtialar Fiyat Endeksi: alüminyum (%26,7), bakır (%38,4), demir cevheri (%18,9), kurşun (%1,8), nikel (%8,1), kalay (%2,1), çinko (%4,1)
 - Değerli Metal Emtiaları Fiyat Endeksi: altın (%77,8), gümüş (%18,9), platin (%3,3)
- Endeks hesaplamalarında kullanılan fiyatlar çeşitli uluslararası kaynaklardan sağlanmaktadır. Örnek: doğal gaz fiyatları için Bloomberg, Thomson Reuters, The Wall Street Journal ve Dünya Bankası kaynaklarından "Natural Gas (U.S.), spot price at Henry Hub, Louisiana spot prices" piyasa verileri kullanılmaktadır.
- Aylık fiyatlar haftalık ve günlük fiyatların ortalaması alınarak, dönemsel fiyatlar ise aylık fiyatların ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

AB Kritik Mineraller Yasası

Kritik hammaddeler nelerdir?

Kritik hammaddeler ülkelerin ulusal güvenliği ve ekonomisi için hayati önem taşıyan, tedarik zincirlerinde yaşanabilecek sorunlar karşısında arz sıkıntısının oluşabileceği hammaddelerdir. Her ülkenin kendi ekonomi dinamikleri içinde kritik hammaddeleri farklılık gösterir. Bu yüzden kritik hammaddeler listesi de ülkeden ülkeye değişir. Söz konusu listeleri kimi ülkeler “kritik hammaddeler” başlığıyla yayınlarken kimi ülkeler de “kritik mineraller”, “kritik madenler” başlığıyla yayınlamaktadır. Bir hammadenin, kritik hammaddeler listesinde yer almaması ilgili mineralin ülke ekonomisi için önemli olmadığı anlamına gelmemektedir. Yalnızca bu hammadde için acil bir tedarik zinciri sorunu olmadığı çıkarımı yapılabilir. Bu yüzden de ekonomiler için bir hayli öneme sahip mineral yakıtlar gibi girdiler kritik hammaddeler içine genellikle dahil edilmez.

Avrupa Birliği'nin kritik ve stratejik hammaddeleri nelerdir?

Avrupa Birliği ilk kritik hammadde listesini 14 kalem ile 2011'de yayımlamıştı. Her üç yılda bir güncellenen listede kritik hammadde sayısı 2014'te 20'ye; 2017'de 27'ye; 2020'de ise 30'a çıkarılmıştı.¹⁷ 2023 yılı Mart ayında Avrupa Komisyonunun sunduğu Kritik Hammaddeler Yasa önerisi kapsamında yayımlanan listede ise 34 kritik hammadde bulunuyor.¹⁸ Bu yasa önerisi Parlamento ve Konsey tarafından onaylanınca yürürlüğe girecek.

AB'nin hem 2020 hem de 2023 kritik hammadde listesinde bulunan hammaddeler şunlardır: ağır nadir toprak elementleri, alüminyum/boksit, antimuan,¹⁹ barit, berilyum, bizmut, borat, doğal grafit, fluorit, fosfat kayası, fosfor, galyum, germanyum, hafif nadir toprak elementleri, hafniyum, kobalt, kok kömürü, lityum, magnezyum, niyobyum, platin grubu metalleri, silikon metali, skandiyum, stronsiyum, tantal, titanyum metali, tungsten, vanadyum.

Listeye 2023'te eklenen hammaddeler ise arsenik, feldspat, helyum, manganezdır. Bakır ve nikel ise tedarik riski ve ekonomik önem olan kritik hammadde kriterleri kapsamında belirlenen eşığı geçememiş olmasına rağmen listeye dahil edilmiştir. Doğal kauçuk ve indiyum ise 2020 kritik hammadde listesinde bulunurken 2023 listesine eklenmemiştir.

¹⁷ Avrupa Komisyonu, Critical Raw Materials Resilience [2](#)

¹⁸ Avrupa Komisyonu, Critical Raw Materials Resilience. s.34 [2](#)

¹⁹Antimony, antimon olarak da kullanılmakta olup burada MTA'nın “antimuan” ifadesi kullanılmıştır. [2](#)

AB'nin 2020 ve 2023 Kritik Hammadde Listelerinin Karşılaştırılması

ağır nadir toprak elementleri	fosfat kayası	magnezyum	vanadyum
alüminyum/boksit	fosfor	niyobyum	arsenik
antimuan	galyum	platin grubu metalleri	bakır
barit	germanyum	silikon metali	feldspat
berilyum	hafif nadir toprak elementleri	skandiyum	helyum
bizmut	hafniyum	stronsiyum	manganez
borat	kobalt	tantal	nikel
doğal grafit	kok kömürü	titanyum metali	doğal kauçuk
fluorit	lityum	tungsten	indiyum

Siyah ile yazılan kritik hammaddeler hem 2020 hem de 2023 listesinde bulunmaktadır.

Kırmızı ile belirtilenler 2023 yılında listeye eklenmiştir.

Üzeri çizili olanlar 2020 kritik hammadde listesinde yer alırken 2023 listesine eklenmemiştir.

Avrupa Komisyonu Kritik Hammaddeler Yasa teklifinde hammaddelerin kritik olup olmadığını ekonomik önem ve tedarik riskine göre değerlendirmiştir. Yasanın ek dokümanlarında kritik hammaddelerin periyodik olarak güncellenmesinde kullanılacak metodoloji belirtilmektedir. Stratejik hammaddelerin tespitinde ise yeşil ve dijital dönüşüm, güvenlik ve uzay teknolojisi kapsamındaki uygulamalar dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda hammaddenin stratejik teknolojilerde girdi olarak kullanımı, bunun miktarı ve ilgili stratejik teknolojinin beklenen talep artışına odaklanılmıştır. Yasa önerisinin Ek-1'inde stratejik hammaddeler ve bunların tespitinde kullanılan metodlar belirtilmiştir. Ek-2'de ise kritik hammaddeler listesi ve değerlendirme metodolojisi verilmiştir. Bu kapsamda az önce dile getirilen kritik hammaddeler içindeki stratejik hammaddeler şu şekildedir: bizmut, bor, kobalt, bakır, doğal grafit, galyum, germanyum, lityum, magnezyum, manganez, nikel, platin grubu metalleri, silikon metali, titanyum, nadir toprak elementleri, tungsten.²⁰

AB'nin 2023 Kritik ve Stratejik Hammaddeleri

<i>ağır nadir toprak elementleri</i>	<i>doğal grafit</i>	<i>hafniyum</i>	<i>platin grubu metalleri</i>
<i>alüminyum/boksit</i>	<i>feldspat</i>	<i>helyum</i>	<i>silikon metali</i>
<i>antimuan</i>	<i>fluorit</i>	<i>kobalt</i>	<i>skandiyum</i>
<i>arsenik</i>	<i>fosfat kayası</i>	<i>kok kömürü</i>	<i>stronsiyum</i>
<i>barit</i>	<i>fosfor</i>	<i>Lityum</i>	<i>tantal</i>
<i>berilyum</i>	<i>galyum</i>	<i>magnezyum</i>	<i>titanyum metali</i>
<i>bizmut</i>	<i>germanyum</i>	<i>manganez</i>	<i>tungsten</i>
<i>bor/borat</i>	<i>hafif nadir toprak elementleri</i>	<i>niyobyum</i>	<i>vanadyum</i>
		<i>bakır*</i>	<i>nikel*</i>

İtalik ile yazılanlar stratejik hammaddelerdir.

Bakır ve nikel kritik hammadde eşliğini geçememiştir ancak stratejik hammaddelere dahil edilmiştir.

AB'nin kritik hammadde listesinde Türkiye'nin ana tedarikçi olduğu hammaddeler var mıdır?

AB'nin son yayımladığı kritik hammaddeler içerisinde Türkiye hammaddenin çıkarım aşaması dikkate alındığında, dünya bor tedarikinin %48'ini²¹; feldspatın²² ise %32'sini gerçekleştirdiği görülmektedir. AB borun yaklaşık %99'unu; antimuanın %63'ünü; feldspatın ise %51'ini Türkiye'den almaktadır.²³

²⁰ Avrupa Komisyonu, Annexes to the Proposal: Establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations [2](#)

²¹ Buradaki rakamlar AB'nin raporundan alınmıştır.

²² USGS'in 2023 yılı Ocak ayında yayınladığı rapora göre Türkiye'nin payı yaklaşık %22. s.69 [2](#)

²³ Avrupa Komisyonu, Critical Raw Materials Resilience [2](#)

AB'nin Kritik Hammaddelerinin Dünyadaki Önemli Tedarikçileri

	Hammadde	Aşama	Ana Küresel Tedarikçi	Payı (%)		Hammadde	Aşama	Ana Küresel Tedarikçi	Payı (%)
1	alüminyum	Ç	Avustralya	28	27	kok kömürü	Ç	Çin	53
2	antimuan	Ç	Çin	56	28	lantanyum	İ	Çin	85
3	arsenik	İ	Çin	44	29	lityum	İ	Avustralya	53
4	bakır	Ç	Şili	28	30	lutesyum	İ	Çin	100
5	barit	Ç	Çin	44	31	magnezyum	İ	Çin	91
6	berilyum	Ç	ABD	88	32	manganez	İ	Güney Afrika	29
7	bizmut	İ	Çin	70	33	neodimyum	İ	Çin	85
8	bor	Ç	Türkiye	48	34	nikel	İ	Çin	33
9	disprosyum	İ	Çin	100	35	niyobyum	İ	Brezilya	92
10	doğal grafit	Ç	Çin	67	36	paladyum	İ	Rusya	40
11	erbiyum	İ	Çin	100	37	platin	İ	Güney Afrika	71
12	evropiyum	İ	Çin	100	38	prosedmiyum	İ	Çin	85
13	feldspat	Ç	Türkiye	32	39	rodyum	İ	Güney Afrika	81
14	fluorit	Ç	Çin	56	40	rutenyum	İ	Güney Afrika	94
15	fosfat kayası	Ç	Çin	48	41	samaryum	İ	Çin	85
16	fosfor	İ	Çin	74	42	seryum	İ	Çin	85
17	gadolinium	İ	Çin	100	43	silikon metali	İ	Çin	76
18	galyum	İ	Çin	94	44	skandiyum	İ	Çin	67
19	germanyum	İ	Çin	83	45	stronsiyum	Ç	İspanya	31
20	hafniyum	İ	Fransa	49	46	tantalyum	Ç	Kongo DC	35
21	helyum		ABD	56	47	terbiyum	İ	Çin	100
22	holmium	İ	Çin	100	48	titanyum metali	İ	Çin	43
23	iridyum	İ	Güney Afrika	93	49	tulyum	İ	Çin	100
24	iterbiyum	İ	Çin	100	50	tungsten	İ	Çin	86
25	itriyum	İ	Çin	100	51	vanadyum	Ç	Çin	62
26	kobalt	Ç	Kongo DC	63					

Grup Halindeki Hammaddeler

	Aşama	Ana Küresel Tedarikçi	Payı (%)
Ağır Nadir Toprak Elementleri	İ	Çin	100
Hafif Nadir Toprak Elementleri	İ	Çin	85
Platin Grubu Metalleri* (iridyum, platin, rodyum, rutenyum)	İ	Güney Afrika	75
Platin Grubu Metalleri (paladyum)	İ	Rusya	40
Ağır Nadir Toprak Elementleri	disprosyum, erbiyum, evropiyum, gadolinium, holmium, lutesyum, terbiyum, tulyum, iterbiyum, itriyum		
Hafif Nadir Toprak Elementleri	seryum, lantanyum, neodimyum, prosedmiyum, samaryum		
Platin Grubu Metalleri	iridyum, paladyum, platin, rodyum, rutenyum		

Ç=Çıkarım aşaması

İ=İşleme aşaması

*Her bir platin grubu metalinin en büyük tedarikçisi farklı olduğu için tüm platin grubu metallerinin ortalama en büyük tedarikçisi hesaplanamamıştır.

AB'nin Başlıca Kritik Hammadde Tedarikçileri

	Hammadde	Aşama	Ana AB Tedarikçisi	Payı (%)		Hammadde	Aşama	Ana AB Tedarikçisi	Payı (%)
1	alüminyum	Ç	Gine	63	27	kok kömürü	Ç	Polonya	26
2	antimuan	Ç	Türkiye	63	28	lantanyum	İ	Çin	85
3	arsenik	İ	Belçika	59	29	lityum	İ	Şili	79
4	bakır	Ç	Polonya	19	30	lutesyum	İ	Çin	100
5	barit	Ç	Çin	45	31	magnezyum	İ	Çin	97
6	berilyum	Ç	ABD	60	32	manganez	İ	Güney Afrika	41
7	bizmut	İ	Çin	65	33	neodimyum	İ	Çin	85
8	bor	Ç	Türkiye	99	34	nikel	İ	Finlandiya	38
9	disprosyum	İ	Çin	100	35	niyobyum	İ	Brezilya	92
10	doğal grafit	Ç	Çin	40	36	paladyum	İ	-	-
11	erbiyum	İ	Çin	100	37	platin	İ	-	-
12	evropiyum	İ	Çin	100	38	prosedmiyum	İ	Çin	85
13	feldspat	Ç	Türkiye	51	39	rodyum	İ	-	-
14	fluorit	Ç	Meksika	33	40	rutenyum	İ	-	-
15	fosfat kayası	Ç	Fas	27	41	samaryum	İ	Çin	85
16	fosfor	İ	Kazakistan	65	42	seryum	İ	Çin	85
17	gadolinyum	İ	Çin	100	43	silikon metali	İ	Norveç	35
18	galyum	İ	Çin	71	44	skandiyum	İ	Çin	67
19	germanyum	İ	Çin	45	45	stronsiyum	Ç	İspanya	99
20	hafniyum	İ	Fransa	76	46	tantalyum	Ç	Kongo DC	35
21	helyum		Katar	35	47	terbiyum	İ	Çin	100
22	holmiyum	İ	Çin	100	48	titanyum metali	İ	Kazakistan	36
23	iridyum	İ	-	-	49	tulyum	İ	Çin	100
24	iterbiyum	İ	Çin	0	50	tungsten	İ	Çin	32
25	itriyum	İ	Çin	100	51	vanadyum	Ç	Çin	62
26	kobalt	Ç	-	-					
Grup Halindeki Hammaddeler							Aşama	Ana Küresel Tedarikçi	Payı (%)
Ağır Nadir Toprak Elementleri							İ	Çin	100
Hafif Nadir Toprak Elementleri							İ	Çin	85
Platin Metalleri Grubu (iridyum, platin, paladyum, rodyum, rutenyum)							İ	-	-
Ağır Nadir Toprak Elementleri		disprosyum, erbiyum, evropiyum, gadolinyum, holmiyum, lutesyum, terbiyum, tulyum, iterbiyum, itriyum							
Hafif Nadir Toprak Elementleri		seryum, lantanyum, neodimyum, prosedmiyum, samaryum							
Platin Metalleri Grubu		iridyum, paladyum, platin, rodyum, rutenyum							
Ç=Çıkarım aşaması									
İ=işleme aşaması									

AB'nin kritik hammadde tedarikini güvence altına almak için izlediği politikalar nelerdir?

Avrupa birçok kritik hammaddede ithalata bağımlıdır. Örneğin nadir toprak elementlerinin tamamını Çin'den, borun yaklaşık %99'unu Türkiye'den, magnezyumun %97'sini Çin'den; platin grubu metallerinin %71'ini Güney Afrika'dan ithal etmektedir. 2008 Hammadde Girişimi ve 2020 Kritik Hammadde Eylem Planı, AB'ye hammadde girdilerinin tedarik zincirini güvence altına almak, hammaddeye erişimini güçlendirmek için düzenleyici olmayan bir çerçeve sunuyordu. Bunun yanı sıra AB birçok hammaddenin tedarikini çeşitlendirmek için Stratejik Ortaklık yapmak, araştırma ve inovasyonla bu hammaddeleri geliştirmek üzere çalışmalar yürütüyordu. Kaynak rekabetinin ve jeopolitik gerilimlerin artmasıyla AB kritik hammaddelere dair yasal düzenleme yapmak üzere harekete geçti ve Avrupa Komisyonu Kritik Hammaddeler Yasa teklifini sundu. Söz konusu teklifle kritik hammaddeler özelinde izleme, döngüsellik, sürdürülebilirlik konularında belli tedbirler ele alınmaktadır. Yenilenebilir enerji, dijital, uzay ve savunma gibi stratejik sektörlerdeki hammaddelerin yanı sıra mevcut seviyelerine göre talebinin artması beklenen; üretiminin artırılmasında zorluk yaşanacak olan ve dolayısıyla yakın gelecekte tedarik zincirinde risk oluşabilecek hammaddelere odaklanılmaktadır.

AB'nin Kritik Hammaddeler Yasa önerisinin genel çerçevesi ve hedefleri nelerdir?

AB'nin Kritik Hammaddeler Yasa önerisi dört ayak üzerine inşa edilmiş: ilki hedefleri ve öncelikleri belirlemek; ikincisi tüm tedarik zinciri boyunca Avrupa'nın kritik hammadde kapasitesini güçlendirecek önlemler almak, üçüncüsü tedarik zinciri risklerini azaltmak ve risklere karşı hazırlıklı olmak için eylemleri belirlemek ve son olarak da düzenlemedeki önlemlerin uygulamasını koordine etmek ve üçüncü ülkelerle stratejik ortaklıkları müzakere etmek üzere Avrupa Komisyonu ve AB üye devletlerinden oluşan ortak bir yönetim kurmaktır.

Bu doğrultuda AB içinde stratejik hammadde değer zincirinin muhtelif aşamaları güçlendirilecektir. Düzenlemeye göre 2030'a kadar: ²⁴

- AB'nin yıllık stratejik hammadde tüketiminin %10'u AB içinden çıkarılacaktır,
- AB içindeki işleme kapasitesi ara işleme safhaları da dahil olmak üzere AB'nin yıllık stratejik hammadde tüketiminin en az %40'ını AB içinde işleyebilecek seviyeye çıkarılacaktır,
- AB'nin geri dönüşüm kapasitesi tüm ara geri dönüşüm adımları da dahil olmak üzere AB'nin yıllık stratejik hammadde tüketiminin en az %15'ini karşılayacaktır,
- AB'nin her bir stratejik hammaddeye ilişkin tüketiminin %65'inden fazlası tek bir üçüncü ülkeden sağlanmayacaktır.²⁵

Avrupa Komisyonu, AB dışından tedarik edilen kritik hammaddeler için neler yapılmasını öneriyor?

AB'nin dışarıya yönelik eylem önerileri şu şekilde sıralanabilir:

- Tedarik zincirlerini güçlendirmek isteyen benzer fikirdeki ülkelerle kritik hammaddeler kulübünün (Critical Raw Materials Club) kurulması,
- DTÖ içinde "kalkınma için yatırımın kolaylaştırılması" çoklu anlaşma müzakereleri de dahil olmak üzere DTÖ'deki mevcut çalışmaların güçlendirilmesi,
- Şili ve Avustralya gibi AB'nin ticaret ortaklarının işleme kapasitelerinin büyümesini desteklemek ve kazan-kazan ortaklıklar yaratmak için sayıları artmakta olan sürdürülebilir yatırımın kolaylaştırılması anlaşmalarının ve serbest ticaret anlaşmalarının kullanılması,

²⁴ Avrupa Komisyonu, Questions and Answers on the European Critical Raw Materials Act [2](#)

²⁵ Avrupa Komisyonu, Proposal: Establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations. s.17-18 [2](#)

- Kaynak zengin ülkelerle stratejik hammadde ortaklıklar ağının genişletilmesi,
- Kritik hammaddelere dair düzenlemeleri geliştirmek amacıyla OECD ile çalışılması
- Yurt dışında kritik hammadde tedarik zincirini desteklemek için AB İhracat Kredi Kurumunun (EU Export Credit Facility) kurulması

Yasa önerisi kapsamında hangi projeler stratejik proje olabilir ve nelerden faydalanabilir?

Tedarik zincirinde bulunan ve stratejik hammadde kapasitesi oluşturmaya katkıda bulunan herhangi bir proje stratejik proje başvurusu yapabilmektedir. Projenin AB içinde olması şart değildir. AB dışındaki stratejik projeler ile Küresel Geçit - Global Gateway gibi mevcut girişimler arasında sinerji yaratılmaya çalışılacağı da belirtilmektedir. Stratejik projeler seçilirken stratejik hammaddenin tedarik güvenliğine katkısı, teknik olarak uygulanabilir oluşu, sürdürülebilirlik ve toplumsal standartlar dikkate alınacaktır. Seçilen stratejik projelerin idari prosedürlerin hızlandırılmasından ve finansmana erişim kolaylığından faydalanması öngörülmektedir.²⁶

Avrupa Komisyonu kritik hammadde projelerinin finansmana erişimini kolaylaştırmak için ne önermektedir?

Bu düzenleme, rekabet kurallarıyla uyumlu olacak şekilde AB üye devletlerini ve Avrupa Komisyonunu finansal kurumlar ile bir araya getirmeyi önermektedir. Böylelikle mevcut AB fonları ve finansal araçlara ek olarak özel sektör finansmanı harekete geçirilmek istenmektedir. Önerilen eylem başlıklarından biri Avrupa Komisyonu'nun Avrupa Yatırım Bankası ve diğer InvestEU uygulayıcı ortaklar ile çalışmasıdır. Şirketlerin ve özel yatırımcıların rolü elzem olacaktır. Ancak özel sektör finansmanının yetmediği yerde devlet yardımı şeklinde kamu desteği sağlanabilecektir. Altı çizilen nokta ise önerilen tedbirler çerçevesinde yeni finansman kaynağı ya da kuralı yaratmaktan ziyade var olan finansman mekanizmalarının kullanılmasıdır.

Yasa kapsamında kritik hammadde üretiminin sürdürülebilir olması ve kritik hammaddelerin döngüsellikliğini artırmak için ne tür tedbirler önerilmektedir?

AB'nin ithalata bağımlılığını azaltmak için kritik hammaddelerin verimli kullanılması ve bu hammaddelerin döngüsellikliğini artırmak zaruri görülmektedir. Bunun için de yasa önerisinde döngüsellikliğini artırmak için özel hükümler vardır. Düzenleme kritik hammadde atıklarının toplanması, yeniden kullanıma hazır hale getirilmesi ve yeniden kullanımının artırılması için Üye devletlere zorunluluklar belirlemektedir.

Kamu alımlarıyla üye devletlerin imalat sektöründe ikincil kritik hammadde kullanımı teşvik edilecektir. Kritik hammadde ikamesi için geri dönüşüm teknolojileri üzerine araştırma ve inovasyon programları geliştirilecektir. Bunun yanı sıra yasa önerisi maden atıklarından kritik hammadde elde edilmesini de teşvik etmektedir. Bu kapsamda AB içinde bulunan ve şu ana kadar analiz edilmemiş maden sahalarının kritik maden içeriğinin araştırılması da ele alınmaktadır. Yasaya göre AB içinde bulunan eski maden sahalarının mevcut operatörleri maden sahalarında üretilen ve depolanan atıkların kritik hammadde içeriği konusunda bilgi toplayacaktır. Kapanmış ve metruk madenlerde ise üye devletler bu verinin toplanmasından sorumlu olacaktır. Bu veri kamuya açık şekilde yayımlanacaktır. Bu şekilde muhtemel operatörlerin potansiyel alanları tespit etmesi ve kamu otoriteleriyle birlikte geri kazanım projeleri uygulaması hedeflenmektedir.

Yasada sabit mıknatısların döngüsellikliğine yönelik de maddeler vardır. Bilindiği üzere nadir toprak elementleri içeren sabit mıknatıslar, rüzgâr türbinleri ve elektrikli araçlar gibi enerji ve dijital dönüşümde stratejik olan birçok üründe kullanılmaktadır. AB ise ilgili hammaddenin tedarikinde tamamen üçüncü

²⁶ Avrupa Komisyonu, Questions and Answers on the European Critical Raw Materials Act [2](#)

ülkelere bağımlıdır. Dahası AB, tükettiği nadir toprak elementlerinin %1'inden daha azını geri dönüştürmektedir. Bu kapsamda nadir toprak elementlerinin geri dönüşümünü artırmak ve geri dönüşüm tesislerinin işlerini kolaylaştırmak amacıyla düzenleme, belirli ürünlerdeki sabit miktarların içinde bulunan kimyasalların türü ve içeriğine; yeni miktarların da içerdiği geri dönüştürülmüş hammaddeye dair bilgi verme şartı getirilmesini önermektedir.

Önümüzdeki yıllarda Avrupa Komisyonu'nun kritik hammaddelerin geri kazanımını artırmak için atık kurallarını revize etmesi beklenmektedir. Döngüsellik ürün atığa dönüşmeden evvel başladığı için komisyon, kritik hammaddelerin döngüsellik ürünlerin tasarım aşamasından başlayarak geliştirilmesine önem vermektedir. Bu doğrultuda geri kazanım ve geri dönüşümü ciddi oranda artırabilmek için AB genelinde 10 döngüsellik merkezi (Hubs for Circularity) daha kurmak amacıyla 200 milyon avroya varan finansmanın mobilizasyonu öngörülmektedir.

AB'nin stratejik ortaklıkları nelerdir?

Stratejik ortaklıklar sürdürülebilir büyümeyi teşvik edip dayanıklı hammadde ve tedarik zincirlerinin oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Bu anlamda AB ilk stratejik ortaklığı 2021'de Kanada ile başlattı. Ukrayna ile ortaklığı da 2021'de imzaladı. Ukrayna dünyanın önemli titanyum tedarikçilerinden olup AB için 20'den fazla kritik hammaddenin potansiyel kaynağıdır. Avrupa Komisyonu 2022 yılı Kasım ayında ise Kazakistan ve Namibya ile stratejik ortaklık imzaladı. Önümüzdeki yıllarda AB bu ortaklık listesini büyütmeyi hedeflemektedir.

AB yetenek, araştırma ve inovasyon açısından hammaddelere dair hangi adımları atmayı planlamaktadır?

AB sorumlu ve sürdürülebilir kritik hammadde tedariki için uluslararası seviyede standardizasyon adımları atmayı planlamaktadır. AB, Hammadde Akademisi (Raw Materials Academy) ve büyük ölçekli ortaklıklarla iş gücünün sahip olduğu yetenekleri bu doğrultuda yeniden şekillendirmeyi ve donatmayı öngörmektedir. Hammaddelerin verimli kullanımını artırmak için hammadde değer zincirinde araştırma yapmak gerekmektedir. Bu minvalde Avrupa Komisyonu halihazırda Horizon Europe çalışma programı altında kritik hammadde üzerine araştırma ve inovasyon projeleri için 500 milyon avro ayırdı. Komisyon araştırma ve inovasyonu geliştirmek için yeni girişimler başlatacaktır.

Net sıfır kapsamında talebinin artması beklenen başlıca hammaddeler için AB'nin atacağı adımlar nelerdir?

Net sıfır hedefleri kapsamında 2050'ye kadar talebinin artması beklenen hammaddeler arasında lityum, nadir toprak elementleri, nikel ve platin grubu metalleri bulunmaktadır. Bu hammaddelerin tedarikini güven altına almak amacıyla AB, önemli hammadde tedarikçisi ülkelerle stratejik ortaklık kurmayı hedeflemektedir. Bunların yanı sıra lityum tedariki kapsamında AB'nin Latin Amerika'da ticaret anlaşmalarına odaklanması beklenmektedir. Bataryalarda kullanılan nikel için AB'nin Avustralya ve Endonezya ile ticaret anlaşmaları vasıtasıyla ticaret ve yatırımın artırılmasına yönelik çalışacağı ve Endonezya'da işleme kapasitesini destekleyeceği tahmin edilmektedir. Rüzgâr türbinlerinde kullanılan nadir toprak elementlerine dair AB'nin, Avustralya ile öngörülebilir ticaret ve yatırım için yasal çerçeve oluşturmaya odaklanması ve Ukrayna'da nadir toprak elementlerinin madencilik ve işleme safhalarına yatırım yapması beklenmektedir. Hidrojen yakıt hücrelerinde kullanılan platin grubu metalleri için AB'nin Güney Afrika ile yatırım ve ticarete yasal düzenlemeler konusunda çalışacağı, Güney Afrika'da enerji altyapı yatırımlarını destekleyeceği öngörülmektedir.²⁷

²⁷ Avrupa Komisyonu, Critical Raw Materials: ensuring secure and sustainable supply chains for EU's green&digital future [2](#)

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)

Bu yazı, Avrupa Birliği (AB) Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) Tüzük Metni ve T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından yayınlanan SKDM bilgileri derlenerek hazırlanmıştır. AB SKDM Tüzük Metni, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi tarafından 10 Mayıs 2023 tarihinde imzalanmış ve 16 Mayıs 2023 tarihli L 130/52 sayılı AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Tüzük metnine şu [linkten](#) ulaşılabilir.

AB Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması

AB'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı ile koyduğu sera gazı emisyon azaltımı hedefine ulaşılması açısından temel araçlardan birisi SKDM'dir. AB bu mekanizma ile bir yandan yeşil dönüşümün yaratacağı maliyet karşısında Avrupa'nın rekabetçiliğinin korunmasını, diğer taraftan küresel düzeyde iklim değişikliği ile mücadele çabasının artırılmasını hedeflemektedir.

SKDM ile AB içinde 2005 yılından bu yana uygulanan Emisyon Ticaret Sistemine (ETS) eşdeğer bir karbon fiyatlandırmasının, SKDM kapsamına giren ürünlerin ithalatı aşamasında da uygulanması öngörülmektedir.

AB içinde emisyon azaltım hedeflerine ulaşılabilmesi için bir dizi düzenleyici tedbir alınmaktadır. Bunlardan birisi de AB içinde sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması amacıyla geliştirilmiş karbon fiyatlandırması aracı olan ETS uygulamasını sıkılaştıracak mevzuat güncellemesidir. Söz konusu mevzuat güncellemesi ile ETS kapsamında yer alan sektörlerde emisyonların 2005 yılına kıyasla 2030 yılında %62 oranında azaltılması hedeflenmektedir; bu çerçevede, bir defaya mahsus olmak üzere sistemden 2024 yılında 90 milyon, 2026 yılında 27 milyon ton tahsisatın (emission allowance) kaldırılması, eş zamanlı olarak da piyasada işlem gören tahsisatların 2024-2027 döneminde yıllık %4,3, 2028-2030 döneminde ise %4,4 oranında azaltılması öngörülmektedir. Bunun yanında, sistem içinde dağıtılan ücretsiz tahsisatlar 2026-2034 döneminde belirli oranlarda azaltılarak kaldırılacaktır. Piyasada işlem gören tahsisat miktarının azaltılması, karbon ücretinin yükselmesine sebep olacak, bu da firmaları maliyetlerini düşürmek üzere üretim süreçlerinin yenilenmesi, temiz üretim teknolojilerinin adaptasyonu gibi emisyon azaltımına yönelik yatırımları artırmaya yönlendirecektir.

Öte yandan, AB ETS kapsamındaki karbon fiyatlandırmasının sera gazı emisyonu yüksek, enerji-yoğun sektörlerde maliyet artışlarına sebep olarak firmaların üretimlerini iklim değişikliğiyle mücadele çabası AB seviyesinde olmayan ülkelere kaydırması riskine (karbon kaçığı riski) yol açacağı anlaşıyor.

AB ETS'sinin sıkılaştırılması nedeniyle emisyon azaltımı yapamayan firmaların karbon maliyetleri de artacaktır. Bu çerçevede, SKDM, ETS içinde karbon kaçağı riskini önlemek üzere sağlanan ücretsiz tahsisatların yerini alacak şekilde geliştirilmiş bir mekanizma olup, ücretsiz tahsisatlar aşamalı olarak sonlandırılırken SKDM yükümlülükleri de bununla orantılı olarak devreye girecektir. Uygulama ile SKDM kapsamına giren ürünlerin üretiminden kaynaklı sera gazı emisyon değerleri ile bağlantılı olarak, AB ETS ile eşdeğer maliyetlerin ithalatçılar tarafından da yüklenilmesi öngörülmektedir.

Varılan Uzlaş Çerçevesinde SKDM'nin Ana Uygulama Esasları

Uygulama Takvimi

SKDM Tüzüğü 1 Ekim 2023 tarihinde raporlama yükümlülüğü ile sınırlı olarak uygulamaya girecektir. Bu kapsamda, 1 Ekim 2023-31 Aralık 2025 tarihleri arasında, mali yükümlülük doğmayacak bir geçiş dönemi söz konusu olacaktır.

Geçiş dönemi, uygulama esaslarının oturtulması, veri toplanması ve uygulamanın iyileştirilmesine yönelik aksayan noktaların tespit edilmesi gibi amaçlara hizmet edecek, bu dönemdeki deneyim çerçevesinde gerekli iyileştirmeler ve ikincil mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilecektir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 2025 sonuna kadar olan geçiş döneminde, ithal edilen ürünlere gömülü emisyonlar (embedded emissions) için herhangi bir ücretlendirme yapılmayacak; mali yükümlülüklerin devreye girdiği asıl uygulama dönemi 1 Ocak 2026 itibariyle başlayacaktır.

Ürün ve Sera Gazı Kapsamı

SKDM, demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen sektörlerini kapsamaktadır. SKDM'ye tabi ürünler ve ilgili ürünlerle ilişkili sera gazları mevzuat metninin "Ek I (Annex I)" başlıklı ekinde listelenmektedir. Ürünlerin tanımlanmasında gümrük tarife istatistik pozisyonu (GTİP/CN) kodları esas alınmıştır.

Kapsamda, ticaret sapmasını önlemek gayesiyle birincil ürünlerin girdi olarak kullanıldığı ve üretim süreçleri karmaşık olmayan çeşitli kullanıcı ürünlere (downstream products) yer verilmiştir. Ayrıca SKDM kapsamındaki ürünlerin üretiminde kullanılan belirli girdiler (precursors) kapsama dahil edilmiştir. Bu çerçevede, SKDM kapsamındaki ürünler hem doğrudan AB'ye ithal edildikleri hem de diğer SKDM ürünlerinin üretimi aşamasında girdi olarak kullanıldıkları durumlar itibariyle mevzuatla getirilen yükümlülüklerle tabi olacaktır.

Öte yandan, AB içindeki üretime yönelik ETS daha geniş bir sektörel kapsama sahiptir. İthalat aşamasında uygulanmak üzere ETS'nin eşdeğeri bir mekanizma olarak tasarlanan SKDM'nin kapsamı belirlenirken, üretimin AB dışına kayması riski yüksek olan sektörler arasından, ürün bazında karbon emisyon ölçümünün nispeten kolay yapılabilmesi sektör ve ürün grupları seçilmiştir. Zaman içinde, ürün bazında karbon ayak izi ölçümüne yönelik uygun metodolojilerin geliştirilmesi ile birlikte daha fazla kullanıcı sektör veya ürünün SKDM kapsamına alınması beklenebilecektir.

Buna ilaveten, ürün kapsamına ilişkin, ilk olarak geçiş dönemi sona ermeden (2025 sonuna kadar) ve sonrasında 2028 yılı itibariyle iki yıllık dönemler içinde, Komisyon tarafından gerçekleştirilecek analizler çerçevesinde karbon kaçağı riskleri dikkate alınarak kapsamın genişletilmesi hususu değerlendirilecektir. Kapsamın yeni kullanıcı sektör ve ürünleri içerecek şekilde genişletilmesi ve en geç 2030 yılına kadar AB ETS'si içindeki tüm sektörleri içermesi konuları da söz konusu analizler dikkate alınarak karara bağlanacaktır.

Avrupa Komisyonu tarafından geçiş dönemi bitmeden yapılacak ilk analiz kapsamında, öngörülebilirliği ve güvenilirliği artırmak üzere, yeni ürün ve sektörlerin hangi ölçüde ve zaman diliminde sisteme dahil edilebileceğine ilişkin bir takvimlendirmenin de yapılması amaçlanmaktadır.

Emisyon Hesaplamalarının Kapsamı

SKDM'nin emisyon hesaplamalarına doğrudan emisyonların yanı sıra belirli ürünler itibariyle üretim sürecinde kullanılan elektriğin üretiminden kaynaklanan dolaylı emisyonlar da dahil edilmiştir. Taslak mevzuat metni, dolaylı emisyonlara ilişkin karbon maliyetini ilk etapta daha dar bir ürün grubuna getirmekte olup bu alandaki yükümlülüklerin geçerli olacağı ürün kapsamı uygun hesaplama metodolojilerinin geliştirilmesine de bağlı olarak aşamalı şekilde genişletilecektir.

SKDM Tüzüğü'nün "Ek II (Annex II)" başlıklı ekinde, SKDM kapsamındaki ürünlerden hangileri için sadece doğrudan emisyonların dikkate alınacağı listelenmektedir. Ek I'de olup Ek II'da olmayan ürünler için ise dolaylı emisyonlar da dikkate alınacaktır.

Buna göre, 2026 itibariyle dolaylı emisyonlara bağlı maliyetler ilk etapta çimento ve gübre ürünleri ile aglomere demir cevherleri gibi sınırlı sayıda ürün için getirilecektir. Bununla birlikte, geçiş dönemi sona ermeden yapılacak değerlendirmede, uygun hesaplama metodolojilerinin geliştirilmesine bağlı olarak, SKDM kapsamındaki diğer ürünler için de 2026 itibariyle dolaylı emisyonların mali yükün hesaplanmasında dikkate alınıp alınmayacağı karara bağlanacaktır.

Geçiş Dönemindeki Raporlama Yükümlülükleri (SKDM Tüzüğü, Madde 35)

SKDM Tüzüğü kapsamındaki ürünlerin ithalatı, mevcut durumda da olduğu gibi ya doğrudan ithalatçı firmalar ya da ithalatçı firmalar hesabına gümrük işlemlerini gerçekleştiren dolaylı gümrük temsilcileri tarafından yapılacaktır. Geçiş döneminde ithalatçılara yönelik olarak AB gümrük mevzuatında yer alan olağan kayıt süreçlerinin dışında bir onay/kayıt süreci öngörülmemektedir.

Bu dönemde, SKDM ürünlerini ithal eden ithalatçılar veya dolaylı gümrük temsilcileri, her bir çeyrek dönem için, o çeyrekte ithal ettikleri ürünlere ilişkin, takip eden ilk 1 ay içinde raporlama yapacaktır (SKDM Raporu). Örnek olarak, Ocak-Mart dönemi içinde yapılan ithalat için Nisan sonuna kadar SKDM Raporu sunulacaktır.

SKDM Raporunda aşağıdaki bilgilere yer verilecektir:

- a. Her bir ürün türü için ayrıştırılmış olarak ve elektrik için megavat saat, diğer ürünler için ton değerleri üzerinden ifade edilecek şekilde, ithal edilen toplam ürün miktarı ile ürünün ithal edildiği menşe ülke ve üretici tesis;
- b. Elektrik için megavat saat başına ton karbondioksit eşdeğeri emisyon miktarı, diğer ürünler için 1 ton ürün başına ton karbondioksit eşdeğeri emisyon miktarı şeklinde ifade edilen gerçekleşen toplam gömülü emisyon miktarı (bu hususta, bir ikincil mevzuat düzenlemesi ile uygulama esasları detaylandırılacaktır);
- c. Komisyon tarafından yayımlanacak uygulama yönetmeliği çerçevesinde hesaplanacak toplam dolaylı emisyonlar;
- d. Ürüne gömülü emisyonlar için menşe ülkesinde ödenecek olan, olası ücret iadesi veya diğer telafi ödemeleri de dikkate alınarak hesaplanmış net karbon ücreti tutarı.

İthalat gerçekleştirmelerine ilişkin olarak, Avrupa Komisyonu, ithalatçıların yanı sıra gümrük idarelerinden de ithal edilen SKDM ürünlerine ilişkin düzenli veri alacak ve SKDM raporlarını, yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini de gözetecek şekilde inceleyecektir. Bu çerçevede, Komisyon, düzenli olarak üye ülkelerdeki yetkili otoritelere SKDM raporlama yükümlülüklerini yerine getirmediğini değerlendirdiği ithalatçılar hakkında bilgi aktararak, raporlamadaki eksikliklerin giderilmesini teminen gerekli ilave bilgi gereksinimlerini bildirecektir.

Raporlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen veya tespit edilen eksiklikleri gidermeyen ithalatçılara, ilgili üye ülke yetkili otoritesi tarafından etkili, orantılı ve caydırıcı nitelikte para cezası uygulanmasına ilişkin hususlar Taslak Tüzüğün 35'inci maddesinin (5) ve (5a) bentlerinde düzenlenmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, geçiş döneminde ithalatçılar, üçer aylık dönemler itibarıyla, AB'ye ithal edilen SKDM kapsamındaki tüm ürünler için, ürünün üretim süreci ile ilişkili doğrudan ve dolaylı emisyonları ürün ve üretici tesis ayırıştırması yaparak raporlayacaktır.

Bu çerçevede;

- Ürünün üretimi esnasında açığa çıkan, üretim sürecinden kaynaklanan doğrudan emisyonlar (Kapsam-1 emisyonlar) - [ısıtma ve soğutma kaynaklı emisyonlar dahil üretici firmanın üretim sürecinden kaynaklanan emisyonlar],
- Üretim sürecinde kullanılan ve üretici firma dışından temin edilen, yine SKDM kapsamındaki üretim girdilerinin üretimi aşamasında açığa çıkan emisyonlar (kısmi Kapsam-3) - [girdinin üretim sürecinde açığa çıkan ve girdinin tedarik edildiği üreticiden temin edilecek olan emisyon verisi]
- Ürünün üretiminde kullanılan elektrikten kaynaklanan dolaylı emisyonlar (Kapsam-2 emisyonlar) ürün bazında raporlanacaktır.

Bu hususta, her ne kadar mevzuatla getirilen yükümlülük ithalatçılar üzerinde ise de ürüne gömülü emisyonların izlenmesi, raporlanması ve 2026 itibarıyla doğrulanması ithalatçılarca üretici firmalardan talep edilecektir. Bu kapsamda SKDM kapsamındaki ürünleri üreten firmaların, yine SKDM kapsamında yer alan girdi niteliğindeki ürünleri tedarik ettiği firmalardan ilgili emisyon değerlerini temin edebilmesi gerekecektir. Ancak üretim sürecinde yer alsa dahi SKDM Tüzüğü Ek I'de yer almayan -örneğin çelik üretiminde girdi olarak kullanılan "kok (coke)", alüminyum üretiminde girdi olan "alümin (alumina)" gibi girdiler için, tedarikçilerden girdinin üretiminde salınan sera gazı verilerinin temin edilmesi gerekme-yecek; Ek I'de yer almayan girdiler sadece üretim süreci (proses) emisyonları itibarıyla hesaplamaya dahil olacaktır.

Çeyrek dönemler itibarıyla yapılacak olan emisyon ve üçüncü ülkelerde ödenen karbon ücreti raporlamalarından ilki için geçerli tarih aralığı 1-31 Ocak 2024 olarak öngörülmektedir. İlk raporlama tarihi ihtiyaçlar doğrultusunda değiştirilse dahi her halükârda emisyonların bildirim için 1 Ekim 2023 itibarıyla veri toplanmaya başlanması veya bu tarihin sunulacak veri için başlangıç noktası olarak alınması gerekecektir.

Öte yandan, raporlamaya esas teşkil edecek emisyon izleme ve hesaplama metodolojileri üzerinde Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulmuş bir uzman grubunun çalışmaları devam etmektedir. Geçiş dönemi uygulamasının ana unsuru raporlama olduğundan, SKDM Tüzüğü'nün yayımlanmasının ardından ilk çıkacak ikincil düzenlemeler arasında emisyon hesaplama ve raporlama metodolojileri yer almaktadır.

Dikkate alınması önemli olan bir diğer husus ise 1 Ekim 2023-31 Aralık 2025 tarihleri arasındaki geçiş döneminde gerçekleşen emisyonların raporlanmasında, doğrulama (verification) gerekliliğinin bulunmadığıdır. Bu çerçevede, raporlamalar için üçüncü taraf sera gazı doğrulama firmalarından doğrulama hizmeti alınması zorunlu değildir. Yukarıda da değinildiği gibi geçiş döneminde Komisyon, raporları periyodik olarak inceleyerek eksiklik ve olağan durumdan sapmaları tespit edecek ve üye ülke yetkili otoritelerine ithalatçılara yönelik cezai işlem gerekip gerekmediğinin değerlendirilmesi amacıyla düzenli bilgilendirmede bulunacaktır.

1 Ocak 2026 Sonrasındaki Uygulama Dönemi

SKDM kapsamında mali yükümlülüklerin doğacağı asıl uygulama döneminin başlangıcı olan 1 Ocak 2026 tarihi itibarıyla, düzenleme kapsamındaki ürünlerin ithalatı sadece "yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü (authorized CBAM declarant)" tarafından yapılabilecektir. Bu dönemde de ithalatın/gümrük işlemlerinin doğrudan ithalatçı firma veya gümrük müşavirleri (dolaylı gümrük temsilcileri) aracılığıyla yapılması mümkün olacaktır.

Mali yükümlülüklerin tahsili açısından SKDM yükümlüsünün yetkilendirilme kriterleri arasında yerleşiklik şartı getirilmektedir. Bu çerçevede, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsünün, esas olarak doğrudan AB'de yerleşik olan ithalatçı olması öngörülmektedir. Ancak AB'de yerleşik bir ithalatçı firmanın yine AB'de yerleşik dolaylı gümrük temsilcisi, rızası olması halinde, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü olabilecektir. AB'de yerleşik olmayan ithalatçılar için ise yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü sadece ithalatçı firmanın AB'de yerleşik dolaylı gümrük temsilcisi olabilecektir.

Mevzuat hükümlerinin yürürlüğe giriş takvimini düzenleyen Madde 36 çerçevesinde, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü başvurularının yapılması (Madde 5) ve yetkilendirme (Madde 17) hükümleri 31 Aralık 2024'ten itibaren geçerlik kazanacaktır. Dolayısıyla yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü başvuruları 2025 yılı itibarıyla alınmaya başlanacak, ihracatçı firmamızın da AB'de yerleşik ithalatçılarının SKDM yükümlüsü yetkisini alıp almadığını 2025 yılı içinde kontrol etmesi önemli olacaktır.

SKDM Mali Yükümlülüğü ve SKDM Bildiriminin Esasları: 2026 itibarıyla başlayacak ana uygulama döneminde, SKDM Tüzüğü ekinde yer alan ithal ürünlerle ilişkili karbon emisyonları için oluşan mali yükümlülük, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü tarafından yıl boyunca satın alınan SKDM sertifikalarının teslimi suretiyle karşılanacaktır. Bu kapsamda, ürüne gömülü her 1 ton CO2 eşdeğeri sera gazı emisyonu için 1 SKDM sertifikası teslim edilecektir. Bu çerçevede SKDM sertifikası, ithalatta bir belgelendirme/sertifika yükümlülüğü olarak algılanmamalı, 1 ton CO2 eşdeğeri sera gazına denk gelen kıymetli kâğıt gibi düşünülmemelidir.

SKDM sertifika ücretleri, Avrupa Komisyonu tarafından, AB Emisyon Ticaret Sistemi içinde oluşan bir önceki haftanın ortalama fiyatı üzerinden haftalık olarak yayımlanacaktır.

SKDM kapsamında oluşacak mali ve idari tüm yükümlülük, AB'de yerleşik yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsünün üzerindedir. Ancak ticaret hayatında, ithal ürünün ve ürünün üçüncü ülkedeki üreticisinin hangi ölçüde ikame edilebilir olduğuna göre, oluşacak karbon maliyetlerinin üçüncü ülke ihracatçı/üreticilerine de yansıtılması beklenebilecektir.

Bildirim Yükümlülüğü: Ana uygulama döneminde, geçiş dönemindeki raporlama yükümlülüğüne benzer şekilde, her yıl Mayıs sonuna kadar, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü tarafından, bir önceki yıl içinde gerçekleşen ithalat ve emisyon değerlerine ilişkin bir SKDM bildirim (CBAM declaration) yapılacaktır. Bu çerçevede, uygulama kapsamında ilk bildirim 1 Ocak-31 Aralık 2026 döneminde gerçekleşen SKDM ürünleri ithalatı için 31 Mayıs 2027 tarihine kadar yapılacaktır.

Bildirimler, AB Komisyonu tarafından kurulacak bir Merkezi Elektronik Kayıt Sistemi (CBAM Registry) üzerinden gerçekleştirilecektir. Ayrıca ihracatçı ülkelerdeki üreticilerin, yetkilendirilmiş SKDM yükümlülükleri tarafından SKDM bildirimleri yapılırken kullanılması amacıyla, doğrulanmış emisyon verilerini merkezi kayıt sistemine yüklemesi mümkün olacaktır. Üçüncü ülkelerdeki üreticilerce emisyon verilerinin sisteme girilebilmesi imkânı, özellikle emisyon değerleri düşük üreticiler için pazara girişte de avantaj sağlayabilecektir.

Öte yandan, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü tarafından yapılacak SKDM bildiriminde aşağıdaki hususlara yer verilecektir:

- a. Her bir ürün türü için ayrılaştırılmış olarak ve elektrik için megavat saat, diğer ürünler için ton değerleri üzerinden ifade edilecek şekilde, bir önceki takvim yılı içinde ithal edilen toplam ürün miktarı;
- b. İthal edilen söz konusu ürünler için SKDM Tüzüğü Madde 7 çerçevesinde hesaplanmış ve Madde 8 çerçevesinde doğrulanmış olan, elektrik için megavat saat başına ton karbondioksit eşdeğeri emisyon miktarı, diğer ürünler için 1 ton ürün başına ton karbondioksit eşdeğeri emisyon miktarı şeklinde ifade edilen gerçekleşen toplam gömülü emisyon miktarı (Komisyon, ikincil mevzuat düzenlemeleri ile gömülü emisyon hesaplama ve doğrulamaya yönelik uygulama esaslarını detaylandıracaktır);
- c. Teslim edilecek toplam SKDM sertifikası miktarı (Bu değere, hesaplanan toplam gömülü emisyonla karşılık gelen sertifika miktarından menşe ülkeye ödenmiş karbon ücretlerine denk gelen kısım düşülüp, AB ETS içinde geçerli ücretsiz tahsisatları yansıtacak indirim de yapıldıktan sonra ulaşılabilecektir.)
- d. Bir akredite doğrulayıcı tarafından hazırlanmış doğrulama raporunun örneği.

Avrupa Komisyonu, SKDM bildirim için standart formatı belirlemeye; hesaplanan toplam gömülü emisyon değerleri ile ilişkili olarak her bir ürün, menşe ülke ve üçüncü ülke üretici tesisi bazında, emisyon verisi ve ödenmiş karbon ücreti başta olmak üzere, hangi destekleyici bilgi ve belgelerin sağlanacağına; SKDM bildiriminin merkezi kayıt sistemi üzerinden yapılmasına ilişkin usule ve SKDM sertifikalarının teslimine yönelik esaslara dair ikincil mevzuat düzenlemelerini en geç 2025 yılı içinde yayımlayacaktır.

Karbon ücretlendirmesi esasları: SKDM kapsamında oluşacak mali yükün hesaplanmasında, ithal edilen elektrik haricindeki her bir tür ürün için toplam ürün miktarı, gömülü emisyon miktarı, AB ETS'sinde ürünün muadiline sağlanan ücretsiz tahsisat miktarı ve menşe ülkeye ödenmiş karbon ücretleri dikkate alınacaktır. AB ETS'sinde aynı ürüne sağlanan ücretsiz tahsisatlar ile menşe ülkeye tabi olunan karbon ücreti mali yükümlülüğü azaltacaktır. Hesaplama uygulama esasları ikincil düzenlemelerle açıklığa kavuşturulacaktır.

Ürüne gömülü emisyon hesaplamasında ürünün "basit ürün (simple good)" veya "karmaşık ürün (complex good)" olup olmadığına göre hesaplama unsurları da değişecektir.

Basit ürünler, üretim sürecinin tamamen sıfır emisyonlu girdiler ve yakıtlara (örneğin maden cevherleri veya hurda metal ile biyokütle yakıtları) dayalı olduğu ürünlerdir. Bunun dışındaki tüm ürünler ise karmaşık ürün tanımına girmektedir.

Basit ürünler için ton başına doğrudan gömülü emisyon miktarı, ürünün üretim sürecinde salınan toplam sera gazı miktarının toplam ürün miktarına bölünmesiyle bulunacaktır.

Karmaşık ürünler söz konusu olduğunda ise, SKDM EK-1'inde yer alan diğer ürünler emisyon hesabı yapılacak ürünün üretim sürecinde girdi olarak kullanılıyorsa, bu girdilerin gömülü emisyonları bunların temin edildiği üreticilerden edinilerek hesaplama dahil edilecektir. Dolayısıyla karmaşık ürünler için

gömülü emisyonlar hem ürünün kendi üretim sürecinde salınan sera gazlarının, hem de diğer üreticilerden alınan SKDM kapsamındaki girdilerin üretiminde salınan sera gazlarının toplamı üzerinden hesaplanacaktır.

Gerçekleşen emisyonların hesaplanmadığı/raporlanmadığı durumlarda, Avrupa Komisyonu tarafından belirlenecek varsayılan emisyon değerleri dikkate alınacaktır. Varsayılan değerlerin hesaplanmasında, raporlama dönemi boyunca yapılacak bildirimler ve kamuya açık güvenilir kaynaklardan temin edilebilecek ülke veya bölge bazında ürüne gömülü emisyon değerleri dikkate alınacaktır. Bunlara da ulaşamadığı durumda ise AB içinde aynı ürünü üreten, emisyon salımı en yüksek "%X" tesisin emisyon ortalamaları üzerine eklenecek bir tutar (mark-up) üzerinden hesaplanan varsayılan değerler kullanılacaktır. AB'de en kötü performans gösteren tesislerin yüzde kaçının hesaplamada dikkate alınacağına yönelik "%X" oranı, Komisyon tarafından ikincil düzenlemelerle belirlenecektir.

Bu çerçevede, özellikle emisyon performansı AB'deki muadillerine kıyasla iyi olan firmaların gerçekleşen emisyon değerlerini raporlaması, ithalatta karbon maliyetinin azaltılması ve tedarikçi olarak tercih edilebilirliğin artırılması açısından önemli olacaktır.

Gerekli hallerde, ürünün üretim sürecinde kullanılan elektriğin üretiminden kaynaklı dolaylı emisyonların hesaplanmasında ise Komisyon tarafından belirlenecek varsayılan değerlerin dikkate alınması öngörülmektedir. Bu kapsamda varsayılan değerler;

- AB elektrik şebekesinin karbon emisyon faktörü ortalaması, veya
- Menşe ülke elektrik şebekesinin karbon emisyon faktörü ortalaması, veya
- Menşe ülkedeki fiyat belirleyen elektrik üreticilerinin (price setting sources) karbon emisyon faktörü ortalaması üzerinden hesaplanacaktır.

Menşe ülke veya menşe ülkenin de dahil olduğu ortak elektrik şebekesine sahip olan bir ülke grubu tarafından, güvenilir veriler çerçevesinde, gerçek emisyon faktörü ortalamasının varsayılan değerden daha düşük olduğu gösterilebilirse, daha düşük olan söz konusu değer hesaplamaya esas teşkil edecektir.

Dolaylı emisyonların hesaplanmasında varsayılan değer için yukarıdaki seçeneklerden hangisinin esas alınacağı, geçiş döneminde yapılacak raporlamalarda yer alan ürünün üretiminde ne kadar elektrik kullanıldığı, menşe ülke, elektrik üretim kaynağı (generation source) ve söz konusu elektrik üretimi ile ilişkili emisyon faktörleri de dikkate alınarak, Komisyon tarafından geçiş dönemi sona ermeden en az 6 ay önce yayımlanacak bir ikincil mevzuat ile açıklığa kavuşturulacaktır.

SKDM Kapsamında Komisyon/ Üye Ülke Yetkili Otoriteleri Arasında Yetki Dağılımı

SKDM'nin uygulanmasına yönelik belirli unsurlar Komisyon tarafından kurulup idare edilecek merkezi sistemler üzerinden gerçekleştirilecekken (SKDM raporlamaları, bildirimleri, SKDM sertifikalarının satın alınması ve teslimi, vb.); SKDM yükümlüsünün yetkilendirilmesi, SKDM bildirimlerinin gözden geçirilmesi, SKDM sertifikalarının satılması ve geri alınması, mevzuata uyumsuz uygulamaların incelenmesi ve cezai müeyyidelerin uygulanması gibi belirli hususlar ise üye ülke yetkili otoritelerinin görev alanına girmektedir.

Hangi ülkelerden yapılan ithalat SKDM kapsamına girecektir?

AB üyesi olmayan tüm ülkelerden yapılan ithalat SKDM kapsamına girecektir. Bununla birlikte, ETS'ye katılan veya AB'nin emisyon ticaret sistemine bağlı olan bazı üçüncü ülkeler mekanizmanın dışında tutulacaktır. Bu çerçevede, düzenlemenin "Ek III (Annex III)" başlıklı ekinde yer alan İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, İsviçre ülkeleri ile Büsingen, Heligoland, Livigno, Ceuta ve Melilla bölgeleri kapsam dışında tutulmaktadır.

SKDM, elektrik piyasalarını AB ile entegre etmek isteyen ülkelerde üretilen ve bu ülkelerden ithal edilen elektriğe, bu elektrik piyasaları tam olarak entegre olana kadar uygulanacaktır. Belirli yükümlülük ve taahhütlerin uygulanmasına bağlı katı koşullar altında, bu ülkeler mekanizmadan muaf tutulabilir. Böyle bir durumda AB verilen muafiyetleri 2030 yılında yeniden gözden geçirecek olup, bu tarihten itibaren söz konusu ülkelerin taahhüt ettikleri karbonsuzlaştırma tedbirlerini ve AB'ninkine eşdeğer bir emisyon ticaret sistemini uygulamaya koymuş olmaları gerekmektedir.

Ekler:

- Ek I - SKDM Kapsamındaki GTİP'lerin Listesi
- Ek II - SKDM Kapsamında Sadece Doğrudan Emisyonların Dikkate Alınacağı GTİP'lerin Listesi

Ek I - SKDM Kapsamındaki GTİP'lerin Listesi

Çimento

2507.00.80	Diğer kaolinli killer
2523.10.00	Çimento; Klinker
2523.21.00	Çimento; Portland; Beyaz
2523.29.00	Çimento; Portland; Diğer
2523.30.00	Çimento; şaplı
2523.90.00	Su Altında Sertleşen Diğer Çimentolar

Elektrik Enerjisi

2716.00.00	Elektrik Enerjisi
------------	-------------------

Hidrojen

2804.10.00	Hidrojen
------------	----------

Gübre

2808.00.00	Nitrik Asit; Sülfonitrik Asitler
2814	Saf Amonyak veya Amonyakın Sulu Çözeltileri
2834.21.00	Potasyum Nitrat
3102	Azotlu Mineral veya Kimyasal Gübreler
3105	Azot, Fosfor ve Potasyumun İkisini veya Üçünü İçeren Mineral veya Kimyasal Gübreler (Aşağıdaki GTİP' hariç)
3105.60.00	Fosforun ve potasyumun ikisini de içeren diğer mineral veya kimyasal gübreler

Demir - Çelik

72	Demir ve Çelik (Aşağıdaki GTİP'ler hariç)
7202.2	Ferro-siliko
7202.30.00	Ferro-siliko-mangan
7202.50.00	Ferro - siliko - krom
7202.70.00	Ferro - molibden
7202.80.00	Ferro - tungsten ve ferro - siliko - tungsten
7202.91.00	Ferro - titanyum ve ferro - siliko - titanyum
7202.92.00	Ferro - vanadyum
7202.93.00	Ferro - niobyum
7202.99	Diğer ferro - alyajlar
7202.99.10	Ferro - fosfor
7202.99.30	Ferro - siliko - magnezyum
7202.99.80	Diğer ferro - alyajlar
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların yeniden ergitilmesi ile elde edilen külçeler

2601.12.00	Demir cevherleri ve zenginleştirilmiş demir cevherleri (kavrulmuş demir piritleri hariç) (ağlomere edilmiş)
7301	Demir veya Çelikten Palplanlar; Demir veya Çelikten Kaynak Yapılmış Profiller
7302	Demir veya Çelikten Demiryolu ve Tramvay Hattı Malzemesi (Ray, Makas Dilleri, Makas Göbekleri, Gergi
7303.00	Dökme Demirden İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller
7304	Demir (Dökme Demir Hariç) ve Çelikten İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller (Dikişsiz)
7305	Demir veya Çelikten Diğer İnce ve Kalın Borular (Kaynaklı, Perçinli) (Kesitleri Daire Şeklinde)
7306	Demir veya Çelikten Diğer İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller
7307	Demir veya Çelikten Boru Bağlantı Parçaları (Rakorlar, Dirsekler ve Manşonlar Gibi)
7308	Demir veya Çelikten İnşaat ve İnşaat Aksamı, İnşaatta Kullanılmak Üzere Hazırlanmış Demir veya Çelik
7309.00	Demir veya Çelikten Depo, Sarnıç, Küvler vb Kaplar (Hacmi > 300 Lt ve Mekanik veya Termik Tertibatı
7310	Demir veya Çelikten Depo, Sarnıç, Küvler vb Kaplar (Hacmi <= 300 Lt ve Mekanik veya Termik Tertibatı
7311.00	Demir veya Çelikten Sıkıştırılmış veya Sıvı Hale Getirilmiş Gazlar İçin Kaplar
7318	Demir veya çelikten vida, civata, somun, tirfon, çengelli vida, perçin çivi, pim, kama, rondela (yaylanmayı sağlayıcı rondelalar dahil) vb eşya
7326	Demir veya çelikten diğer eşya

Alüminyum

7601	İşlenmemiş Alüminyum
7603	Alüminyum Tozları ve İnce Pulları
7604	Alüminyumdan Çubuklar ve Profiller
7605	Alüminyum Teller
7606	Alüminyum Saclar, Levhalar, Şeritler (Kalınlığı 0,2 mm. yi Geçenler)
7607	Alüminyumdan Yaprak ve Şeritler (Kalınlık <= 0, 2 mm)
7608	Alüminyumdan İnce ve Kalın Borular
7609.00.00	Alüminyum Boru Bağlantı Parçaları (Rakorlar, Dirsekler, Manşonlar vb.)
7610	Alüminyumdan inşaat (94.06'daki prefabrik yapılar hariç) , inşaat aksamı ve inşaat için alüminyum saclar, çubuklar, profiller, borular ve benzerleri
7611.00.00	Alüminyumdan depolar, sarnıçlar, küvler vb. kaplar (sıkıştırılmış/sıvı gaz için olmayan); hacmi > 300 Lt, mekanik/termik tertibatı bulunmayan
7612	Alüminyumdan depolar, fıçılar, variller, bidonlar vb. kaplar (sıkıştırılmış/sıvı gaz için olmayan); hacmi <= 300 Lt, mekanik/termik tertibatı olmayan
7613.00.00	Sıkıştırılmış veya sıvılaştırılmış gaz için alüminyumdan kaplar
7614	Alüminyumdan demetlenmiş teller, kablolar, örme halatlar ve benzerleri (elektrik için izole edilmemiş olanlar)
7616	Alüminyumdan diğer mamuller

Ek II - SKDM Kapsamında Sadece Doğrudan Emisyonların Dikkate Alınacağı GTİP'lerin Listesi

Hidrojen

2804.10.00 Hidrojen

Demir - Çelik

72	Demir ve Çelik (Aşağıdaki GTİP'ler hariç)
7202.2	Ferro-siliko
7202.30.00	Ferro-siliko-mangan
7202.50.00	Ferro - siliko - krom
7202.70.00	Ferro - molibden
7202.80.00	Ferro - tungsten ve ferro - siliko - tungsten
7202.91.00	Ferro - titanyum ve ferro - siliko - titanyum
7202.92.00	Ferro - vanadyum
7202.93.00	Ferro - niobyum
7202.99	Diğer ferro - alyajlar
7202.99.10	Ferro - fosfor
7202.99.30	Ferro - siliko - magnezyum
7202.99.80	Diğer ferro - alyajlar
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların yeniden ergitilmesi ile elde edilen külçeler
7301	Demir veya Çelikten Palpları; Demir veya Çelikten Kaynak Yapılmış Profiller
7302	Demir veya Çelikten Demiryolu ve Tramvay Hattı Malzemesi (Ray, Makas Dilleri, Makas Göbekleri, Gergi
7303.00	Dökme Demirden İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller
7304	Demir (Dökme Demir Hariç) ve Çelikten İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller (Dikişsiz)
7305	Demir veya Çelikten Diğer İnce ve Kalın Borular (Kaynaklı, Perçinli) (Kesitleri Daire Şeklinde)
7306	Demir veya Çelikten Diğer İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller
7307	Demir veya Çelikten Boru Bağlantı Parçaları (Rakorlar, Dirsekler ve Manşonlar Gibi)
7308	Demir veya Çelikten İnşaat ve İnşaat Aksami, İnşaatta Kullanılmak Üzere Hazırlanmış Demir veya Çelik
7309.00	Demir veya Çelikten Depo, Sarnıç, Küvler vb Kaplar (Hacmi > 300 Lt ve Mekanik veya Termik Tertibatı
7310	Demir veya Çelikten Depo, Sarnıç, Küvler vb Kaplar (Hacmi ≤ 300 Lt ve Mekanik veya Termik Tertibatı
7311.00	Demir veya Çelikten Sıkıştırılmış veya Sıvı Hale Getirilmiş Gazlar İçin Kaplar
7318	Demir veya çelikten vida, civata, somun, tırpan, çengelli vida, perçin çivi, pim, kama, rondela (yaylanmayı sağlayıcı rondelalar dahil) vb eşya
7326	Demir veya çelikten diğer eşya

Alüminyum

7601	İşlenmemiş Alüminyum
7603	Alüminyum Tozları ve İnce Pulları
7604	Alüminyumdan Çubuklar ve Profiller
7605	Alüminyum Teller
7606	Alüminyum Saclar, Levhalar, Şeritler (Kalınlığı 0,2 mm. yi Geçenler)

7607	Alüminyumdan Yaprak ve Şeritler (Kalınlık \leq 0, 2 mm)
7608	Alüminyumdan İnce ve Kalın Borular
7609.00.00	Alüminyum Boru Bağlantı Parçaları (Rakorlar, Dirsekler, Manşonlar vb.)
7610	Alüminyumdan inşaat (94.06'daki prefabrik yapılar hariç) , inşaat aksamı ve inşaat için alüminyum saclar, çubuklar, profiller, borular ve benzerleri
7611.00.00	Alüminyumdan depolar, sarnıçlar, küvler vb. kaplar (sıkıştırılmış/sıvı gaz için olmayan); hacmi > 300 Lt, mekanik/termik tertibatı bulunmayan
7612	Alüminyumdan depolar, fıçılar, variller, bidonlar vb. kaplar (sıkıştırılmış/sıvı gaz için olmayan); hacmi \leq 300 Lt, mekanik/termik tertibatı olmayan
7613.00.00	Sıkıştırılmış veya sıvılaştırılmış gaz için alüminyumdan kaplar
7614	Alüminyumdan demetlenmiş teller, kablolar, örme halatlar ve benzerleri (elektrik için izole edilmemiş olanlar)
7616	Alüminyumdan diğer mamuller

Almanya Tedarik Zinciri Yasası

Almanya Tedarik Zinciri Yasası nedir?

Tedarik Zinciri Özen Yükümlülüğü Kanunu olarak da Türkçeye çevrilebileceği ifade edilen Tedarik Zinciri yasası Almanya merkezli şirketler için tedarik zincirlerinde sorumluluk getirerek insan ve çevre haklarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Yasa nasıl ortaya çıktı?

Almanya Federal Hükümeti 2016 yılının Aralık ayında dünyadaki insan hakları durumunu iyileştirmek için işletmelerle birlikte çalışmak ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemini dikkate alarak küreselleşmeye sosyal bir boyut kazandırmak amacıyla İş dünyası ve İnsan Hakları Ulusal Eylem Planını kabul etti. Plan, Birleşmiş Milletler İş dünyası ve İnsan Hakları Kılavuz İlkelerine dayanmaktadır. Almanya Federal Hükümeti planda Almanya'da bulunan tüm işletmelerin insan hakları durum tespiti çalışmasının temel unsurlarına uyması konusundaki beklentilerini ortaya koymaktadır. 2020 yılına gelindiğinde planı izleyen işletmeler üzerinde yürütülen temsili bir anket, Almanya merkezli 500'den fazla çalışanı olan işletmelerin beşte birinden azının tedarik zinciri durum tespiti yükümlülüklerini yerine getirdiğini ortaya koydu. Buradan çıkarımla gönüllü taahhütlerin yeterli olmadığı görüldü. O nedenle Tedarik Zincirlerinde Kurumsal Durum Tespiti Yükümlülükleri Yasası 22 Temmuz 2021 tarihinde Federal Kanun Gazetesinde yayımlandı. Söz konusu yasa Alman kuruluşlarının küresel tedarik zincirlerinde insan haklarına saygı göstermekten yasal olarak sorumlu tutulacağı çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) hesap verebilirliğinde belirleyici bir an olarak değerlendirilmektedir. Yasa, kuruluşlar üzerinde yalnızca tedarik zinciri performansları üzerinde çok net bir sorumluluk oluşturmakla kalmamakta, aynı zamanda harekete geçmeyi ve anlamlı iyileştirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Yasa'nın temel yükümlülükleri nelerdir?

Ulusal İş ve İnsan Hakları Eylem Planı'nın (UEP) beş temel unsuru olan sorumluluğu kabul etme, riskleri tanımlama, riskleri minimize etme, bilgilendirme ve raporlandırma ile şikayetleri kolaylaştırma Kanun'da belirtilen durum tespiti yükümlülüklerinin temelini oluşturmaktadır.

Durum tespiti yükümlülüklerinin temel unsurları, insan hakları ihlalleri ve çevreye zarar verme risklerini belirlemek, önlemek veya en aza indirmek için bir risk yönetim sisteminin kurulmasını içermektedir. Kanun, gerekli önleyici ve iyileştirici tedbirleri belirlemekle birlikte şikâyet prosedürlerini ve düzenli raporlamaları zorunlu kılmaktadır. Durum tespiti yükümlülükleri; bir işletmenin kendi iş alanı, bir sözleşme ortağının eylemleri ve dolaylı tedarikçilerin eylemleri için geçerlidir. Bu, bir işletmenin sorumluluğunun artık kendi fabrikasının kapısında bitmediği, tüm tedarik zinciri boyunca geçerli olduğu anlamına gelmektedir.

Yasa ne zaman yürürlüğe girecek ve kimler için geçerli olacak?

Alman Tedarik Zinciri Durum Tespiti Yasası, 2023 itibariyle 3.000'den fazla çalışanı olan Almanya merkezli işletmeler veya 3.000'den fazla çalışanı olan yabancı şirketlerin Almanya'da kayıtlı şubeleri için geçerli olacak şekilde yürürlüğe girdi.

	Çalışan sayısı	Kapsama girecek şirket sayısı
2023	3000 ve üzeri	Yaklaşık 600
2024	1000 ve üzeri	Yaklaşık 2900

Çalışan sayısı ayrıca yerli şirketler için yurt dışında görevlendirilen personeli de içermektedir. Grup şirketleri, ana şirketin çalışan sayısı hesaplamasına dahil edilmektedir. Kanun, çalışanları "altı aydan uzun süreli iş sözleşmesi olan herhangi bir işçi" olarak kabul etmektedir. Bu kriter yaklaşık 600 şirket için geçerlidir. Kapsam 2024 itibariyle Almanya merkezli 1.000'den fazla çalışanı olan işletmeleri veya 1.000'den fazla çalışanı olan yabancı şirketlerin Almanya'da kayıtlı şubelerini kapsayacak şekilde genişleyecektir. Bu kapsam yürürlüğe girdiğinde, kriterin kabaca 2.900 şirket için geçerli olacağı değerlendirilmektedir.

Kanunun etkisi 2026 yılında değerlendirilecektir. Ardında da olası AB mevzuatı çerçevesinde herhangi bir düzenlemeye gerek olup olmadığı değerlendirilecektir. Bu süreçte, uygulama kapsamının diğer işletmeleri de kapsayacak şekilde genişletilip genişletilmeyeceği de incelenecektir.

Yasa'nın kapsadığı ihlaller ve temel aldığı uluslararası sözleşmeler nelerdir?

Tedarik Zinciri Yasası, uluslararası kabul görmüş on bir insan hakları sözleşmesinin kapsamlı bir listesini içermektedir. Bu sözleşmelerde korunan yasal menfaatler, korunan yasal konuların örneğin çocuk işçiliği, kölelik veya zorla çalıştırma yoluyla ihlal edilmesini önlemek amacıyla kurumsal eylem için davranışsal gereklilikler veya yasaklar belirlemek için kullanılmaktadır. İnsan hakları ihlallerine yol açan çevreyle ilgili riskler de kanun kapsamındadır. Tedarik Zinciri Yasası, üç uluslararası sözleşmeden alınan işletmeler için zorunlu olan çevreyle ilgili belirli yükümlülüklerle odaklanmaktadır. Söz konusu uluslararası sözleşmeler; Civa ile ilgili Minamata Sözleşmesi, Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stockholm Sözleşmesi ve Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Hareketlerinin Kontrolüne ve İmha Edilmesi İlişkin Basel Sözleşmesi'dir.

Yasa kapsamındaki yükümlülükler nasıl denetlenecek?

Yetkili makam olarak belirlenen Almanya Ekonomik İşler ve İhracat Kontrolü Federal Ofisi (Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle-BAFA), geniş kapsamlı denetim yetkilerine sahiptir. Örneğin, işyerlerine girerek bilgi talep edebilecek ve belgeleri inceleyebilecektir. Ayrıca işletmelerin yükümlülüklerini yerine getirmek için somut adımlar atmalarını ve mali cezalar ile bunu uygulamalarını da talep edebilecektir.

Yasa kapsamındaki cezai müeyyideler nelerdir?

İşletmelerin yasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda idari para cezası uygulanabilecektir. Bunlar 8 milyon Euro'ya veya yıllık küresel cironun %2'sine kadar çıkabilecektir. Ciroya dayalı para cezaları sistemi, yalnızca yıllık cirosu 400 milyon Euro'nun üzerinde olan işletmeler için geçerli olacaktır. Ayrıca, belirli bir asgari düzeyi aşan bir idari para cezası verilmesi durumunda, işletmeler kamu ihalelerinin dışında tutulabilecektir.

İşletmelerden neler yapmaları bekleniyor?

İşletmelerin durum tespiti yükümlülüklerine uymak için uygun ve etkili risk yönetim sistemi kurması gerekmektedir. Örnek olarak bir insan hakları görevlisi atayarak, durum tespiti yükümlülüklerine uyumu izlemek için işletme içinde sorumlular belirlemeleri gerekebilecektir. İlk aşamada şeffaflık, işletmenin kendi tedarik zincirini anlayabilmesi ve riskleri analiz edebilmesi için önem taşımaktadır. Bu aşamada işletmelerin kendi iş alanlarının özellikle insan hakları ve çevre ile ilgili yüksek risk oluşturan kısımlarını belirlemesi gerekecektir. Riskler tanımlandığında ise uygun önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. İşletmeler, özellikle tespit edilmiş insan hakları risklerini ve çevre ile ilgili riskleri önleyen veya en aza indiren satın alma stratejileri oluşturmalıdır. Sözleşme ortağının tedarik zincirlerinde tespit edilen riskleri uygun şekilde ele alıp almadığını da doğrulamak süreç içerisindeki önemli adımlardan biri olacaktır. İşletmeler ayrıca ya bir dahili şikayet mekanizması oluşturmalı ya da hem doğrudan mağdurların hem de olası veya gerçekleşen ihlaller hakkında bilgi sahibi olanların riskleri ve ihlalleri bildirmesine izin veren ilgili bir harici şikayet mekanizmasına katılmalıdır.

Yasa ticareti nasıl etkileyecek?

Alman Tedarik Zinciri Durum Tespiti Yasası'nın kademeli bir etkiye sahip olacağı kabul edilmektedir. Kapsam dışı olabilecek KOBİ'lerin önümüzdeki aylarda ve yıllarda etkilenmesi beklenmektedir. Çünkü daha büyük firmaların Kanun tarafından kendilerine getirilen durum tespiti yükümlülüklerini tedarikçilerine yansıtması beklenmektedir.

Alman Tedarik Kanunu, şirketleri bütünlük içerisinde değerlendirdiği için iştirakler hem tedarikçi hem de ana şirket konumunda olacak şekilde ifade edilebilmektedir. Kanun, Almanya'da bulunan şirketlere yükümlülükler getirmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de bulunan iştiraklerin doğrudan yaptırımlarla karşılaşması söz konusu değildir. Ancak Türkiye'de bulunan iştirakin ihlalinden ötürü Almanya'da bulunan ana şirket yaptırıma maruz kalabilecektir. Bu nedenle hem iştirakler hem de iştiraklerin tedarikçileri değişim baskısını üzerlerinde hissetmektedirler.

Şirketler için, tedarik zincirlerinde sağlam bir sürdürülebilirlik yaklaşımı artık bir iş zorunluluğu haline gelmektedir. Çevre standartları ve insan hakları için durum tespiti gerekliliklerini yerine getiremeyen firmalar hem ekonomik hem de itibar açısından zarar görecektir ve Almanya'da faaliyet gösterme konusunda engellerle karşılaşacaktır. Avrupa Parlamentosu'nun yakın zamanda kurumsal sürdürülebilirlik durum tespiti konusunda bir direktif önerisini kabul ettiği göz önüne alındığında, birleştirici bir tedarik

zinciri durum tespiti süreci muhtemel görünmektedir. 2024'te yürürlüğe girecek olan AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'nin getirilmesiyle birlikte, hükümetlerin şirketlerden bu konudaki talepleri artacaktır.

Kısaca artık kuruluşların çevre, çalışma, sağlık ve güvenlik mevzuatı ile uyumlu olduklarından emin olduğu ve yeni mevzuattan gelecekte kendilerini korumak için çalıştıkları bir döneme girilmiştir. Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi Jürgen Schulz'a göre Ocak ayında yürürlüğe giren yasa Türkiye gibi ülkeler için büyük bir fırsat sunmaktadır. Scholz Anadolu Ajansı'na yaptığı konuşmada Türkiye'nin Alman tedarik zincirlerinde tedarik ve temel ürünler söz konusu olduğunda Türkiye'nin ön planda yer alıyor olması nedeniyle yasanın iki ülke arasında daha derin işbirliği için birçok fırsat sunduğunu ifade etmiştir.

Yasa ile ilişkili önemli tarihler nelerdir?

Alman Tedarik Zinciri Durum Tespiti Yasası'nın tam olarak kullanıma sunulmasıyla ilgili önemli tarihler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Alman Tedarik Zinciri Durum Tespiti Yasası Önemli Tarihler	
Haziran 2022	• Alman parlamentosu, büyük şirketlerin tedarik zinciri durum tespiti faaliyetleri yürütmesini gerektiren Yasayı kabul etti.
Şubat 2022	• Avrupa Komisyonu, kurumsal sürdürülebilirlik durum tespiti konusunda Direktif önerisini kabul etti.
Ekim 2022	• AB, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Yönergesi'ni kabul etti.
Ocak 2023	• Almanya'da 3.000'den fazla çalışanı olan işletmeler için düzenlemeler yürürlüğe girdi.
Ocak 2024	• Almaya'da 1.000'den fazla çalışanı olan işletmeler için olan düzenlemeler yürürlüğe girecek.
2024	• Şirketlerin zorunlu AB sürdürülebilirlik raporlama standartlarına uygun olarak raporlama yapması gerekir.
2026	• Alman hükümeti Yasa'nın etkinliğinin bir değerlendirmesini yapacak.

Faydalanılan Kaynaklar

Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, Frequently Asked Questions [2](#)

Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, Act on Corporate Due Diligence Obligation in Supply Chains [2](#)

IBM, German Supply Chain Due Diligence Act (SCDDA) explained [2](#)

Anadolu Ajansı, New German supply chain law offers opportunities for Türkiye, says envoy [2](#)

Çin'le Ticarete Riskin Azaltılmasının (De-Risking) Olası Problemleri

Bu yazı, Financial Times'ın 29 Mayıs 2023 tarihli ve "De-risking trade with China is a risky business" başlıklı yazısından çeviri ve uyarlama yapılarak hazırlanmıştır²⁸.

Güvenlik odaklı ticaret yaklaşımı Batı'nın kurumsal çıkarları ve çevresel hedefleriyle çatışıyor.

Jeopolitik kapsamda bu yıl ön plana çıkan kavram "De-Risking" (Riskin Azaltılması) olmuştur. Söz konusu kavram, Mart sonunda Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula Von Der Leyen tarafından Çin hakkında yapılan bir konuşmada kullanılması sonrası ön plana çıkmış, ABD'de Biden yönetimi tarafından benimsenmiştir. Bahsi geçen kavram en son, 19-21 Mayıs tarihleri arasında Japonya'nın Hiroşima kentinde düzenlenen G7 zirvesinde de ana gündem maddeleri arasında yer almıştır.

Batı liderlerinin "De-Risk" kavramını geniş ölçekte benimsemesinin bir nedeni, bu durumun onları retorik bir çıkmazdan kurtarmasıdır. Söz konusu kavramdan daha önce ortaya konan "Çin'den Batı ekonomilerini ayırma (decoupling)" kavramı genellikle imkânsız ve aşırı olarak eleştirilmiştir. "De-risking" politikası ise daha temkinli ve hedefe yönelik olarak değerlendirilmektedir. Bahsi geçen politika kapsamında Batılı şirketler, Çin'le bazı güvencelerin gerçekleşmesi halinde ticaret yapabilme olanağına sahiptirler.

ABD ve AB'nin endişelendiği riskler "Batı'nın Çin'den aldıkları" ve "Çin'in Batı'dan aldıkları" olarak iki ayrı geniş kategoride değerlendirilebilmektedir.

"Çin'in Batı'dan aldıkları" kategorisinde, askeri alanda da kullanılma ihtimali de olan ileri teknoloji ürünleri ön plana çıkmaktadır. ABD tarafından duyurulan yarı iletken ihracatı kısıtlamalarının nedeni bundan dolayı kaynaklanmaktadır. Bununla beraber G7 ülkeleri, Çin'in kritik teknolojilere erişimini kısıtlarken aynı zamanda kendilerini Çin'e olan kritik bağımlılıklardan kurtarmaya çalışmaktadır. Batı'nın azaltmaya çalıştığı bir bağımlılık ise Çin tarafından istila tehdidi altındaki bir ada olan Tayvan'dan gelen ileri düzey yarı iletkenlerdir. Bahsi geçen iletkenler, Batı'nın ihtiyacının %90'ından fazlasını karşılamaktadır. Bunun için ABD 2022 yılında Tüketici Elektronik Yasası'nı yürürlüğe koymuş, ABD'nin çip üretimini artırmak için 52 milyar dolarlık fon sağlamıştır.

"De-risk" kavramı teorik kapsamda nispeten uygun olarak gözükmekle beraber, uygulamada zorluklar bulunmaktadır.

²⁸ Financial Times, De-risking trade with China is a risky business²

Zorluklara ilişkin olarak, üç büyük zorluğun ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki, şirketlerin ve ülkelerin çıkarları arasındaki çatışmadır. İkincisi, Çin'e olan bağımlılığı azaltmanın zorluğu ve maliyetidir. Son olarak üçüncü zorluk ise, riskin doğası hakkında hala belirsizliğin olmasıdır. Söz konusu belirsizlik ana problemin Çin'in politik baskısı mı olacağı yoksa gerçekten bir savaş ihtimaline dair mi olacağına ilişkindir.

Batılı devletlerin klasik politikası, ihracat yapmak isteyen yerli şirketleri desteklemektir. Bununla beraber, "de-risk" politikası kapsamında bu durum her zaman bahsi geçen şekilde ilerlememektedir.

24 Mayıs 2023 tarihinde Nvidia'nın CEO'su olan Jensen Huang'ın vermiş olduğu rapörtajda, Çin'e ileri düzey çiplerin satılmasının önlenmesi politikasının Amerikan şirketlerine olağanüstü seviyede zarar vereceği konusunda uyarı yapmıştır. Bununla birlikte ABD'li yetkililer, Nvidia çiplerinin yapay zekâ geliştirmede kritik olmasından dolayı bu kararından geri adım atacak şekilde gözükmemektedirler. ABD'li karar alıcı mekanizmalar, Çin'in ileri düzey yapay zekâ hamlelerini gerçekleştirebilmeleri halinde bahsi geçen teknolojiyi biyolojik silah üretiminden "deep fake" haberler aracılığıyla politik manipülasyona kadar her türlü kötü amaç için kolayca kullanabileceğini belirtmektedir. Bu durum, Nvidia tarzı kritik teknoloji üreten şirketlerin kontrollerle karşılaşacağını gösteren bir işaret olarak nitelendirilebilmektedir. Ancak kritik teknolojilerin ihracatının kısıtlanması Çin'inde uygulayabileceği bir politika olabileceğinden dolayı Batılı devletler aynı zamanda kritik alanlarda Çin'e olan bağımlılıklarını azaltmaya çalışmaktadır.

Bağımlılığı azaltmaya ilişkin olarak ise farklı görüş ve düşünceler bulunmaktadır. Hollanda ticaret bakanı Liesje Schreinemacher, Avrupa'nın yeşil geçişinin, en büyük güneş paneli, pil ve bunların içine giren kritik mineraller üreticisi olan Çin olmadan imkânsız olacağını ifade etmiştir. Buna benzer şekilde bir Batılı istihbarat yetkilisinin, "Çin'e kritik mineraller ve nadir topraklar için bağımlılığımızı 30 yılda oluşturduk ve bunu çözmek aynı süreyi alacak" söylemi de Çin'e olan bağımlılığın azaltılamayacağı görüşünü gösteren bir diğer ifade olarak görülmektedir. Bununla beraber, Rand Corporation'ın başkanı ve teknoloji ve ulusal güvenlik üzerine Joe Biden ile çalışan Jason Matheny ise bağımlılığın azalmasına ilişkin daha iyimser bir perspektif çizmektedir. Matheny'e göre, nadir toprak elementleri aslında o kadar nadir olmamakla beraber, Çin'in asıl önemi oldukça problemleri bir iş olan kritik minerallerin işlenmesidir. Ancak, Avustralya gibi nispeten düşük nüfus yoğunluğuna sahip bazı ülkelerin bunu üstlenmeye hazır görüldüğü Matheny tarafından ifade edilmektedir.

Genel bağlamda Batılı devletlerin yaklaşımı Çin'e olan bağımlılıkları azaltma, teknoloji ihracatını kısıtlama, ama aynı zamanda Batı şirketlerini büyük Çin pazarı ile ticaret yapmaya teşvik etme üzerine üç geniş sütuna dayandırmaktadır. Mevzu bahis yaklaşım, politik baskıya karşı korunma riski olarak değerlendirildiğinde büyük oranda tutarlı bir politika olarak değerlendirilebilir. Ancak risk gerçekten ABD ve Çin arasında bir savaşa "de-risk" politikasının dinamikleri işlevsiz hale gelebilir. Bazı ABD yetkilileri, artık askeri bir çatışma ihtimalinin %50 veya daha fazla olduğunu ifade etmektedir. Çatışma meydana gelirse, Batı şirketleri Çin pazarından hızlı bir şekilde çıkma baskısı altında kalacaktır. Ürünlerinin çoğunu güney Çin'de üreten bir firma olan Apple veya Çin'de karlarının en az yarısını yapan Volkswagen için bu kurumsal ölüm olarak nitelendirilebilir. Bununla beraber, bir Batı güvenlik yetkilisinin ifade etmiş olduğu "Çin'le bir savaş varsa, dünya araba pazarına olan etkisi en önemsiz sorunlarımızdan biri olacaktır." Cümlesi de ticari tehlikelerin ötesinde problemler oluşabileceğini gösterir niteliktedir.